Gildebrief

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

30e jaargang no. 3 september 2011

COLOFON

Gildebrief
De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.200 stuks in de maanden maart, juni, september en december.
De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een verenigingskarakter hebben.

Abonnement niet leden
Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties
Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de penningmeester en de redactie.

Bestuur van het GVM
Voorzitter: TV (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0321-317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Vice-voorzitter
Fr (Frans) Tullemans
(Zie ledenadministatie)

Secretaris
Bas de Deugd
Dirk Karstraat 47, 4143 AX Leerdam, tel. 0345-630112
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester:
Reinier den Uijl
Kasteel Hasselholtstraat 1, 6043 XG Roermond, tel. 0475-326112
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator opleidingen
Jop Kluis
Dorpsstraat 55, 1431 CB Aalsmeer, tel. 0297-344297
opleidingscoordinator@vrijwilligemolenaars.nl

Biotoopaangelegenheden
Jan Chris Wagenaar
Beijumerweg 1048, 9731 CX Groningen, tel. 050-5490888
biotoop@vrijwilligemolennaars.nl

Vertrouwenspersoon
H.P.A. van Erve (zie Gildeverzendingen)
A. (Ada) Meurs Telemanstraat 60,8031 KL Zwolle, tel. 038-4225533

ledenadministratie en website
Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop, tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examens
P.JM. (John) Houben
Korhoenderveld 89,5431 HC Cuijk, tel. 0485-320994

Coördinator Arbo en Veiligheid
G. (Gerrit) Duinker
Tolhuislaan 25, 3862 WK Nijkerk, tel. 033-2451060
arbo@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole
Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
livius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848, b.g.g. 0343-575684
bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt Molenbiotoop
De Hollandsche Molen (emailadres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703

Gildeverzendingen
H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Gildeverzekeringen en rekeningnummers
Contributie GVM: 19.85.42.895
Verzekeringen GVM: 19.85.48.427
Gildeverzendingen: 19.85.58.570

In dit nummer: september 2011

De kam, Redactie, Veelwiekerij 3
De muzikale Molenaar 4
Krijgt uniek Houtzaagmolentje zijn bestemming? 8
Vingerhoed, Column Sleutelmolenaars 11
Onweer 12
Wiekenwentelaars 15
Gildefeest. Molenaarfeest 16
De jankende taatspot 17
Molenbloed 18
Bestuur bezoekt afdeling Overijssel 20
Voorkomen is beter: hartproblemen 22
Grensmolens 25
Verenigingsnieuws Regioberichten 26
Boekenmolen 28

Foto voorzijde Eppo Notenboom: Molen Heer Watergraaf Stoop ofwel Molen nr. 1 Kinderdijk. Hij was ook de fotograaf van de foto's bij het artikel in het vorige nummer over Leve de Molens: biotoop Zuid Holland op pagina 4 en 5.

Redactie Gildebrief
H.P. (Huub) van Est (eindredactie)
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
tel. 058-2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Redactie en medewerkers
Huub van Est
Jan Jansen
Joos Lensink
Jo Meessen
Barend Zinkweg

Vormgeving
Studio De Bunschoter (Henk van der Schuur)
Druk
Drukkerij de Bunschoter, www.bunschoter.nl

Kopij en mededelingen
De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **decembernummer** van 2011 moet in het bezit zijn van de redactie voor 1 november 2011. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

Molens moeten malen

Molens zijn solitair functionerende gereedschappen of instrumenten die gebruik maken van wind of water. Ze zijn gedurende vele honderden jaren ontwikkeld en verbeterd om zo optimaal mogelijk te functioneren. Tot op de dag van vandaag zo leert ons het verhaal van William Kamkwambe in het vorige nummer.
Verbeteringen aan grote molens zijn doorgegaan tot na de oorlog. Maar naast grote molens waren er in het verleden ook kleine molentjes die als werktuig werden gebruikt. Alleen kleine poldermolentjes vinden we over het algemeen terug in het landschap en het register van monumenten.
Met de opkomst van stoom, stroom en op aardolie gebaseerde aggregaten zijn de kleine industriële molentjes als eerste verdwenen. Dat waren de molentjes van wat je zou kunnen noemen het industriële MKB (Midden en Klein Bedrijf) van toen.
Er resteert nog maar een enkeling zoals blijkt uit het artikel over het molentje David dat zonder monumentenstatus tot nu toe wist te overleven en hopelijk weer een plek krijgt. En een status? Als industrieel erfgoed overleven molens, groot of klein, dan ook alleen maar als er molenaars zijn die er voor zorgen dat een molen zijn industriële- of polder functie kan vervullen. Want als er geen molenaars zijn worden de achteruitgang en gebreken of verslechtering van de biotoop niet geconstateerd. Het onderhoud raakt achterop en de kosten voor behoud worden onnodig hoog of de molen rijp voor de sloop.

Het is dan ook verheugend dat men in Groningen dit probleem heeft opgepakt met een handboek voor elke molen over onderhoud. In Zuid Holland heeft men een biotooponderzoek verricht en een handreiking voor de biotoop uitgebracht. Want voorkomen is beter. Wat overigens ook geldt voor de veiligheid en gezondheid zoals in dit nummer blijkt.
De provincie Zuid Holland heeft zich dit gerealiseerd, zijn molenaars in het zonnetje gezet en een eigen molenaarsdag aangeboden in hun jaar van de molens.

Redactie

Veelwiekerij

Een aantal dames uit het Land van Cuijk wandelde na het Pieterpad te hebben gedaan op de Vogelpadroute van Bergen aan Zee naar Enschede. De route kent vele subroutes.
Op een daarvan van de Rijp naar Koog aan de Zaan ontwaarden ze een merkwaardig verschijnsel aan de horizon. Een molen met veel meer dan de vier wieken die je in dit traditionele molengebied zou verwachten. En ze draaiden ook nog met verschillende snelheid door elkaar.

Ook de meelopende molenaarsvrouw had geen antwoord op de vraag wat dat voor molen dat nou was. Ze moest het antwoord schuldig blijven. Dat kwam natuurlijk toen ze de Zaanse Schans naderden. Veel molens op een rij zorgden voor fata morgana.

Met dank aan Ben Verheijen voor de foto en de informatie.

De Kam

40 jaar Gilde

De nieuwe molenaarsopleiding nadert zijn voltooiing! In de nazomer worden de laatste lesbrieven getest en daarna kan het geheel klaar worden gemaakt voor de drukker. Vanaf januari 2012 kunnen leerlingen en instructeurs gebruik maken van de nieuwe hulpmiddelen bij de opleiding. Een heugelijk moment, dat we graag willen markeren. Daar willen we ook in de media aandacht voor vragen.
In deze Gildebrief vindt u de aankondiging van een molenaarsdag op zaterdag 28 januari 2012. Op die dag worden de eerste lesbrieven aangeboden aan een bekende persoon, zijn er allerlei leuke dingen te zien en te beleven en kunnen molenaars elkaar ontmoeten in een gezellige sfeer.
Dat wordt een dag waarop ik veel molenaars hoop te treffen. We zijn met zijn allen een unieke groep vrijwilligers in de wereld van cultureel erfgoed. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar regelmatig vragen bezoekers mij hoeveel molens er in Nederland nog draaien. Ze zijn steeds onder de indruk als ik vertel dat er vele honderden molens regelmatig draaien dankzij het Gilde en haar Friese evenknie. We mogen daarom trots zijn op het Gilde, volgend jaar alweer 40 jaar jong. Jaarlijks zorgen we voor een aanwas van nieuwe molenaars. We mogen daarom meer laten zien wat we doen. Het is voor velen een prachtige hobby waar veel plezier aan wordt beleefd, maar het is zeker ook een zeer gewaardeerde bijdrage aan het Nederlandse cultuurgoed en landschap. De molenaarsdag is een eerste stap om dat te laten zien.

Theun Vellinga
Voorzitter

‘Evertje van de Meule’ De muzikale Molenaar

Evert van Korlaar (rechts) zittend op de balustrade

“Ik haol efkes een kwekske mèèl bij Evertjes”, zullen velen vroeger hebben gezegd. Met Evertje werd de molenaar Evert van Korlaar aangeduid: de grootvader van de huidige molenaar van molen Sara Catharina in Kerkdriel Adelbert van Korlaar.

Evert Gerardus van Korlaar (1880 – 1949)

Hij werd geboren op 14 april 1880 geboren als derde kind en enige jongen (uit een gezin van zes kinderen) van Kornelis van Korlaar en Maria Baggerman. Hij was vernoemd naar zijn grootvader. Deze Evert was onderwijzer van de enige (openbare) school die Kerkdriel destijds telde. Geboren in Nijkerk was hij in 1823 vanuit Zwolle naar Kerkdriel gekomen. Molenaar Evert van Korlaar bracht in zijn jeugd enige jaren (1890 tot 1893) door op de “kostschool” van zijn oom Rutger van Korlaar te Opijnen. Nadien bekwaamde hij zich onder de hoede van zijn vader Kornelis in het gruttersvak. Hij was dus bekend met het verwerken van boekweit tot boekweitmeel. Van de grutten kookte men pap of er werd bijvoorbeeld balkenbrij van gemaakt. De sprong van grutter naar molenaar was dan ook gauw gemaakt. Evert kocht op 20 augustus 1908 de molen in de Kievitsham van de firma J. Meulemans te Venlo voor de somma van 6384 Nederlandse guldens (nu € 2894,00)

Sara Catharina

De molen is gebouwd in 1846 door Hendrik Kolverschoten en heette aanvankelijk “In Stormen Sterk”. Evert huwde in 1912 met Sara Catharina van Zee uit Herwijnen. Bij haar kwamen de mensen graag een bakske koffie in het “gutje”, de keuken, drinken. Ze kregen twee kinderen: Kornelis Marie en Anneke Petronella. Ter nagedachtenis aan Saar, die stierf in 1946, heeft Evert de molen “SARA CATHARINA” genoemd. Zoon Kornelis werd de volgende molenaar. En tegenwoordig is bovengenoemde Adelbert, een van zijn vijf kinderen, de molenaar. Zoals gezegd bracht Evert enige jaren door op een internaat in Opijnen. Zijn oom Rutger, een onderwijzer en ook de oudste zoon van Evert van Korlaar, de dorpsonderwijzer, zwaaide daar de scepter over de plaatselijke lagere school. Oom Rutger was een streng maar rechtvaardig man. Bij hem leerde Evert ondermeer perfect de Franse taal spreken hetgeen de voertaal was van gegoede families in de 19e eeuw.

Molenaar Evert van Korlaar met zijn knecht Sjef en zoon Kees in 1915

Evert met zijn vrouw Saar en de kinderen Kees en An in 1933

Een studiehoofd was Evert echter niet. Hij haalde menige streek uit in Opijnen. zo leidde hij op een ochtend stiekum een bok binnen de schoolmuren, nog voordat de school begonnen was, en hij bond het beest zo stevig vast aan de lessenaar van de meester (zijn oom), dat deze het beest naderhand met geen mogelijkheid meer los kon krijgen! In 1893 had hij genoeg van de school en liep hij weg terug naar zijn ouderlijk huis te Driel.

Muzikaal begaafd

De oudere Drielenaren herinnerden zich nog wel de grote muzikale begaafdheid van mijn grootvader. Zijn eerste muzieklessen kreeg hij van zijn oom Rutger. Verder schijnt hij nog lessen te hebben gehad van Dhr. Peerbolte te Zaltbommel. Hij had het niet van vreemden. Ook overgrootvader Kornelis was muzikaal begaafd en werd in 1860 benoemd tot voorzanger van de Nederlands Hervormde Gemeente van Driel. Later bespeelde hij daar ook het orgel (in mijn bibliotheek bevinden zich nog enige orgelboeken die hem hebben toebehoord). Evert schijnt hem echter al op jeugdige leeftijd als organist te hebben opgevolgd. Al in 1891 verving hij zijn vader al eens als organist. Hij deed dat zo goed dat hij besloot dat zoon Evert het dan voortaan maar moest gaan doen.Hij speelde immers veel beter dan hijzelf. In het huis van Kornelis stonden toen al een piano en een orgel. Maar Evert was nogal driftig van aard. Toen hij eens piano wilde studeren, maar hem dat onmogelijk werd gemaakt doordat zijn zus Cor teveel herrie maakte met haar naaimachine gooide hij, na herhaalde verzoeken om te stoppen met naaien, de naaimachine in 1000 stukken over de vloer!

Een tochtje naar den Bosch

Zijn uitzonderlijke muzikale kwaliteiten kunnen worden afgeleid uit de grote hoeveelheid bladmuziek die ik van hem mocht erven. In mijn muziekbibliotheek bevinden zich partituren met de moeilijkste composities voor piano en orgel. De zwarte duimafdrukken in bijvoorbeeld de Hongaarse Rhapsodieën van Franz Liszt bewijzen dat hij deze zeer virtuoze pianomuziek inderdaad goed heeft kunnen spelen. De vroegere organist van de Ned. Herv. Kerk hier te Kerkdriel, Ries van den Anker, zegt dat het een lust was om naar zijn spel te kijken en vooral ook om ernaar te luisteren. Evert beschikte over een zeer verzorgde- en perfecte vingerzetting. Piet Hörmann, eertijds organist van de Sint Jan in Den Bosch was persoonlijk met hem bevriend en liet zich zeer lovend over hem uit. "Je grootvader las de muziek net zo snel als wij de krant lezen" zo vertelde men mij.

Toch liep hij niet te koop met zijn muzikale kwaliteiten. Op bezoek bij muziekhandel Spiero in Den Bosch om muziek te kopen voor zijn nichtje vroeg de eigenaar hem of hij ook kon spelen. "Och, een beetje..." luidde het antwoord. "Speel dit dan maar eens", en hij zette hem de moeilijke 'Sonate Pathétique' van L. van Beethoven voor zijn neus. "Haal dat boek maar weg, dat stuk speel ik toevallig uit mijn hoofd", antwoordde Evert en hij speelde de sonate feilloos voor een totaal verblufte Spiero. Toen Evert uitgespeeld was draaide hij zich om en zei: "Speulde gij nou ok es wat". Maar deze had het plotseling te druk met het helpen van klanten.

Schelmenstreken op het orgel

Een kerkorgel werd vroeger van lucht voorzien via een door spierkracht bediende blaasbalg. De personen die daarmee belast waren noemde men de orgeltrappers. De orgeltrapper trapte op - of trok aan hefbomen die rechtstreeks in verbinding stonden met de blaasbalg.

Nu was Evert nooit te beroerd om een streek uit te halen en heeft hij meermaals de handvaten van het trapmechanisme vol met 'pruimtabak' gesmeerd. Arme orgeltrappers die er zo steeds weer intrapten.
Vanaf 1891 tot 1947 bespeelde hij het orgel in de Hervormde Kerk van Driel; een groot mechanisch pijporgel, in 1870 gebouwd door de Zaltbommelse orgelbouwer van Puffelen. Het orgel sneuvelde toen de Duitsers de kerk in 1945 opbliezen.
Echt godsdienstig ('zwaar op de hand') was Evert niet. Hij las tijdens de preek de krant of een ander tijdschrift. Er wordt wel beweerd dat hij tijdens een lange preek nog wel eens weg wilde glippen om gauw een borreltje te kopen aan de overkant bij Hotel den Engel! In ieder geval weigerde hij een naspel te spelen als de preek hem te lang had geduurd.

Eigenzinnig

De kerkgangers uit Hoenzadriel (een buurtschap op 2 km van Kerkdriel) gingen te voet, door weer en wind, in Driel naar de kerk.

Evert stond altijd, voordat hij het orgel ging bespelen, de naderende gelovigen uit Hoenzadriel te bekijken en had daar zo zijn eigen gedachten over.
"Wa ze aon der ziel winnen dè verspeule ze aon der lijf', zo moet hij meerdere malen hebben gezegd.
Vaak bespeelde hij het orgel met zijn pet op zijn hoofd. Zo heeft Ries van den Anker hem nog uitgetekend. Direct na de oorlog werd er, vanwege het verwoeste kerkgebouw, gekerkt in gebouw Johanna. Daar stond een klein noodorgel. Mijn grootvader zat daar echter wel erg in het zicht. Hij ging toch steevast door met het doorbladeren van muziekboeken (of een krant te lezen) tijdens de preek. De toenmalige dominee hinderde dat blijkbaar want hij voegde hem plotseling toe: "Wil de organist misschien ook luisteren?". Dat was dus tegen het zere been van Evert en hij was "èès" (dwars) genoeg om de volgende zondag niet meer terug te komen. Ries van den Anker is hem toen opgevolgd.

Water voor jenever

Evert hield van muziek en bezocht in 1932 de VARA-studio met het grote radioconcertorgel dat destijds bespeeld werd door de bekende radio-organist Johan de Jong. Hij was ook lid van de sociëteit in Hotel den Engel. Daar speelde hij vaak 4-handig piano met Harrie Willems, de organist van de Rooms-Katholieke Kerk.
Een goede vriend van Evert was Kees van Baaren, Drielenaar van geboorte, en na een langdurig verblijf in Ned. Indië, leraar Frans geworden te Oss. Met hem haalden ze ooit eens oliebollen weg bij de familie Juinen en legden er paardenvijgen voor in de plaats gelegd.
Improviseren op de piano kon hij ook goed. Bij regenachtig weer kwamen er vaak boerenarbeiders schuilen onder de molen. Die mopperden dan stevig, want tijdens de regen werden hun uren niet doorbetaald. Evert trok zich dit aan en speelde 's avonds een improvisatie op de piano over de regen en de klagende boerenarbeiders. Ook de pianostemmer uit Den Bosch moest het ook wel eens ontgelden. Hij was altijd gekleed in een donker pak en wanneer hij dan wegging duwde mijn grootvader of Sjef de Jong (de molenknecht) hem wel eens stiekum een witte meelhand met vijf vingers op zijn rug. Van zijn vrouw Saar kreeg de pianostemmer altijd na afloop twee borreltjes. Nu gebeurde het wel eens dat Evert en Sjef de fles al leeg hadden gedronken. Dan werd de fles gevuld met water en schonk de nietsvermoedende Saar een borreltje water in.

Spijkerbieten

Naast vaste knecht Sjef waren er ook nog enige losvaste knechten op de molen, bijv. 'de Witte' (Richard van Heumen) en 'Jentje den Hets' (Jan Verachtert). De Witte had eens een kapotte klomp. "Saar hedde gij nie unnen aandere op zolder staon", zo vroeg hij aan mijn grootmoeder. "Ik zal 'ns kijken", antwoordde deze en Saar naar de zolder toe. "De welke Witte, de linkse of de rechtse", riep Saar van boven. De Witte kende blijkbaar het verschil tussen links en rechts nog niet, want hij brulde van onder: "Jao den deze !!".
Het was net na de oorlog en de molenmakers waren de molen aan het restaureren. Jentje had een hoekje land achter de molen. Daar verbouwde hij ook suikerbieten. Jentje ging peeën (bieten) rooien. Hij sloeg dan met een groot kapmes tegelijkertijd het loof van de peeën. Maar Evert en zoon Kees hadden grote spijkers (7-duimers) in de

Molen IN STORMEN STERK rond 1915

De molen in 1972

Oorlogsschade in 1945

De heropening in 1973

De molen met afgebroken wiek in 1977

Molenaar Kees van Korlaar met zoon Adelbert de huidige molenaar in 197

Forse schade door de afgebroken wiek

koppen van diverse suikerbieten geslagen. Het mes schampte af op de grote 7-duimers. Evert en Kees stonden belangstellend toe te kijken. Al gauw ontsproot er een kar vol vloeken aan de mond van Jentje den Hets. "De Meulemakers hebben zeker die spijkers hier ner gegooid" zei Evert. "Dan groeien ze er zeker vanzelf in", riep Jentje woedend, "en dieën sakkersen deugniet van oe zal er ok wel meer van weten!". En zo zijn er nog meer anekdotes.

De bewoners na WO II

Toen Evert in 1949 overleed werd hij werd opgevolgd door zijn zoon Kornelis (Kees), die het molenaarsvak uitoefende tot 1981. Daarna nam zijn zoon Adelbert de molen en het molenaarsbedrijf over. Kees overleed in 1998. Zijn echtgenote Matthijsje was hem altijd behulpzaam als molenaarsvrouw behulpzaam geweest. Zij zorgde voor het 'kwekse mèèl', als dat zo uitkwam. Zij overleed in 2009 op 96 jarige leeftijd. Nu woont Adelbert met zijn vrouw en kinderen 'op de Molen' in de Kievitsham te Kerkdriel.
In de jaren na de 2e wereldoorlog is de molen meerdere malen gerestaureerd. De grote restauratie van 1946/47 was nodig vanwege de opgelopen oorlogsschade door de Engelse beschietingen in 1944. In de molen was een Duitse uitkijkpost was gevestigd. Overigens maalde de molen in de 2e wereldoorlog volop voor de omgeving na het wegvallen van de elektriciteit. In 1960 volgde opnieuw een gedeeltelijke in- en uitwendige restauratie. Halverwege 1968 liepen er diverse kamraderen vast, waardoor de restaurateurs opnieuw in actie dienden te komen. Deze restauratie kreeg zijn uiteindelijke beslag op 29 oktober 1973 toen de molen feestelijk werd heropend. Inmiddels werkte de oudste zoon Evert ook in het bedrijf.

Ongeluk

Op 7 juni 1977 verloor de molen al draaiende plotseling een wiek. Deze storte met donderend geweld naar beneden en baande zich een weg door het dak van de molenaarswoning, waarbij een slaapkamer en de zoldering volledig werden vernield. Gelukkig zonder gevolgen voor het molenaarsgezin. De oorzaak was ‚metaalmoeheid' in combinatie met een zeer harde windstoot.
In 1978 werd ook deze ingrijpende schade hersteld. Er kwam een nieuw wiekenkruis op de molen van het zogenaamde 'Fauel' systeem.
Vanaf 1977 was men begonnen met malen van tarwemeel voor de 'warme bakkers' in de wijde omgeving. Mede door de toenemende belangstelling van de consument voor 'eerlijke – en gezonde' voeding. Als gevolg van o.a. het inzakken van de windpeluw lukte het in 1998 niet meer om de raderen nog op een verantwoorde manier in beweging te brengen en werden de molenwieken definitief stil gezet.

Restauratie

In 2001 kwam er een gedeeltelijke toezegging van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voor restauratie. Het resterende bedrag voor de benodigde restauratiesom werd uiteindelijk pas in 2010 toegezegd door de Provincie Gelderland en de Gemeente Maasdriel.
In het najaar van 2010 werd het wiekenkruis eraf gehaald. Het was niet langer verantwoord om de wieken nog aan de molen te laten zitten. Het hekwerk was te slecht geworden.
Gelukkig gloort er licht aan de horizon, het restauratiewerk is in maart 2011 begonnen en op 1 juli 2012 moet fase 1 van het restauratieplan zijn afgerond, de molen is dan weer 'maalvaardig' Het wiekenkruis wordt dan voorzien van het 'Van Bussel systeem' (met remkleppen), precies zo als dat voor de restauratie van 1978 ook het geval was.
Het is niet moeilijk te begrijpen dat na zoveel jaren van wiekenstilstand de familie van Korlaar en de inwoners van Kerkdriel reikhalzend naar dit feestelijke moment uitkijken!

Peter A. van Korlaar
Hij is een kleinzoon van de Evert van Korlaar. In het dagelijks leven is hij werkzaam als docent muziek aan een scholengemeenschap in 's Hertogenbosch en als pianist / pianoleraar in Kerkdriel.
Een eerdere versie van dit verscheen als bijdrage in de rubriek 'Mensen van Weleer', in het tijdschrift 'Drielse Vertellingen' (september 1985)

De molen in 2007

Krijgt uniek Houtzaagmolentje zijn bestemming?

Sinds 1 september treft men in Museum Het Hoogeland een unieke molen aan, die hopelijk na opbouw en bedrijfsvaardig herstel daar ook weer zijn functie gaat vervullen. De molen past in deze omgeving omdat het openluchtmuseum in Warffum een goed beeld geeft van de manier waarop een lokale gemeenschap van een Wierdedorp in Noord Groningen vroeger leefde.

1934

David en Goliath

Het is een wonder dat een uniek houtzaagmolentje nooit op de lijst van monumenten heeft gestaan en niet is opgestookt. En toch heeft het als een van de zeer weinige een periode van meer dan 75 jaar opslag overleefd. Een kleine manshoge molen die past in de economische en maatschappelijke ontwikkelingen van molens in de afgelopen eeuwen.
De molen was oorspronkelijk een testmolentje en is pas later David genoemd. En dat past wel bij hem. Hij past wel bij de Noord Groningse Goliath bij de Eemshaven en de Adam een Eva in dezelfde streek. Lang werden kleine industriemolentjes gebruikt op de industriële schaal waarbij ze pasten. Ze moeten dan ook zeker niet worden gezien als modelmolentjes op schaal. Totdat de economische en maatschappelijke omstandigheden ook in de molenwereld tot schaalvergroting hebben geleid vervulden ze een functie in de wereld van het kleinbedrijf. Tegenwoordig zou je het een MKB-molen kunnen noemen (Midden en Klein Bedrijf) kunnen noemen.
Ze zijn vrijwel allemaal verdwenen bij de invoering van elektriciteit. Bovengenoemde David is zo'n overgebleven klein industriemolentje..

Proefmolen

David werd in 1890 in Thesinge gebouwd door molenmakers Christiaan Bremer en molenaar Klaas Kremer met het doel de techniek van het wieksysteem te verbeteren en te testen voor gebruik in Groningen en elders. Een proefmolentje dus. Het was molenmaker Christiaan Bremer (1853 – 1929), wiens vader als molenmaker uit Duitsland naar Groningen was gekomen, die het voortouw hiervoor had genomen. Het molentje gebouwd naar het model van een grote molen.
Jaren later, in de dertiger jaren, vond ook in Delft een onderzoek met een proefmolentje

Het molentje op de oplegger

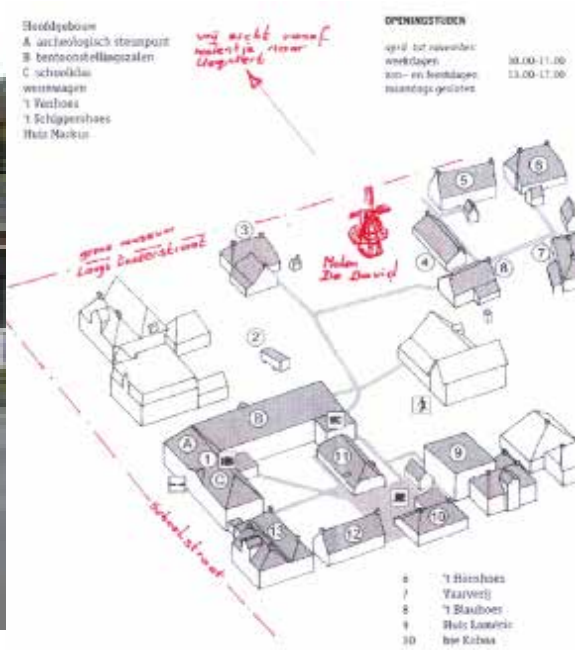

plaats naar het dezelfde systemen dat als Prinsenmolen-onderzoek bekend staat. Het molentje van dit project is in WO II verdwenen en waarschijnlijk als zovele van deze kleine molentjes opgestookt.

Mede door het onzerzoek van Christiaan Bremer kreeg zelfzwichting in Groningen grond onder de voeten. Hij bouwde De Eva in het Groningse Usquert in 1891; de eerste grote molen die met zelfzwichting systeem.

Zaagmolen

Toen het molentje zijn functie als testmodel had vervuld kreeg hij in 1894 een nieuwe functie. Hij werd een houtzager die aangedreven door een drijfriem een lintzaag en een slijpsteen bediende. De slijpsteen op de as diende tevens als vliegwiel voor de aandrijving van de lintzaag. Met de lintzaag werden voornamelijk latten en stokken gezaagd die gebruikt werden op het Hoogeland van Noord Groningen voor ruiters waarop hooi en tijdens de oogst de gewassen te drogen werden gezet. Dat past wel in het beeld van de Noord- Groningse geschiedenis zoals die beschreven wordt in het boek De Graanrepubliek. De invoering van elektriciteit maakte een einde aan zijn bestaan.
In mei 1934 wordt het geheel houten "zaagmolentje" ingeschreven in het archief van De

OMMELANDER COURANT

Donderdag 8 september 2011

Poldermolen De Goliath
heeft er een broertje bij:

De David

Zijn wiegje staat in het Openlucht Museum te Warfum.

Help mee deze peuter te redden, door jw stem uit te brengen op www.molenprijs.nl

Zaterdag en zondag tijdens de Open Monumentendagen van 10.00 - 17.00 uur beschut met muisjes bij De Goliath, Eemshaven.

Hollandsche Molen als "achtkante bovenkruier op vierk. Onderstuk" van C Jansen die hem twee jaar daarvoor had overgenomen van de vorige eigenaar J. Bolhuis had overgenomen.

In juli 1934 wordt hij opgeslagen bij Bremer in Adorp.

Twee keer gered

In 1934 stond de molen er niet zo florisant meer bij. De kachel dreigde. Dank zij Christiaan's zoon Thomas Bremer (1886 – 1961) is de molen gered. Hij besloot de molen op te slaan bij de molenwerkplaats in Adorp. Wellicht met de gedachte om hem in de werkplaats weer op te bouwen. Dat is niet gebeurd. Door de opslag heeft de molen een monumentenstatus nooit gekregen.,Toch overleefde de molen de oorlog en de tijd. Tot 1980 bleef hij opgeslagen in Adorp. Toen kreeg hij een plekje in het agrarisch museum van Leens. Ook hier stond de wind voor behoud niet goed. En al snel waaide de molen om. En opnieuw dreigde de open haard. Zover kwam het niet. Hij kreeg voorlopig onderdak in Winsum.

Passie

Na het omwaaien van de molen ontfermde Piet Groot zich over de molen. Hij had een loods waar de molen werd opgeslagen en richtte de

Het molentje komt uit de opslag tevoorschijn

De molen wordt weer opgebouwd

plek ernaast zo in dat de molen daar weer opgebouwd zou kunnen worden. Dat hij dat deed verbaast niet. Hij is een van de oprichters van het Gilde van Vrijwillige Molenaars en lid van de International Molinological Society (TIMS) vanaf de oprichting. Zijn passie voor molens had hij daarvoor al en is nooit verdwenen. En een zekere liefde voor kleine molentjes liet hij al blijken in het Noord Hollands Molenboek van 1980 en de Zelfzwichter 4 van 2007, waarin hij zich de vraag stelt of een uniek Groninger molentje in Woltersum moet worden gerestaureerd al laatste Groninger Spinnekop of teruggerestaureerd in de situatie van voor 1907 als de laatste Nederlandse pompmolen.

Molens moeten altijd malen

Inmiddels zijn we al weer een aantal jaren verder. En het werd voor de David tijd dat hij weer te voorschijn komt. En dank zij Piet Groot is er nu een goede oplossing en plek gevonden waar de kleine David weer kan worden opgebouwd.
In de laatste dagen van augustus is de molen gedemonteerd door vrijwilligers en uit de loods gehaald waar hij verbleef. Vervolgens is hij vervoerd naar Warffum en door hulp van vele handen weer in elkaar gezet. En zoals blijkt uit de foto's op de plek gezet waar hij nadat ook het onderhuis is gebouwd en de biotoop is aangepast weer in volle glorie dienst gaat doen. De lintzaag en de slijpsteen gaan er dan weer dienst doen. En David krijgt als de bomen en struiken verwijderd zijn weer uitzicht op het ruime Groningse Hoogeland waarvoor hij ooit zijn functie vervulde.
Want Piet Groot behoort tot de categorie molenaars en liefhebbers die vinden dat molens niet alleen een kijkobject zijn maar in de eerste plaats hun functie moeten vervullen; molens moeten altijd malen.

Monumentenstatus

Omdat het molentje sinds 1934 is opgeslagen geweest ontbreekt een monumentenstatus. Voor de gebruikelijke restauratie en opbouw kan geen beroep worden gedaan op reguliere subsidies. Toch rekenen de mensen die zich inzetten om de molen weer een plek te geven in ons cultureel erfgoed erop dat de ontbrekende 50.000 euro er zal komen dank zij de nominatie voor de Bankgiro Molenprijs van De Hollandse Molen.
Voor deze prijs kan gestemd tot 28 september 2011worden op de website die hiervoor beschikbaar is (www.molenprijs.nl). Men rekent er op dat er genoeg stemmen zullen zijn voor dit stukje uniek erfgoed om ook de definitieve plaatsing in het museum te realiseren.
Het zou toch zonde zijn als het molentje niet weer kon malen en brandhout zou worden voor het scouting kampvuur.

Huub van Est
Met dank aan Piet Groot voor alle informatiemateriaal en foto's

Stemmen kan men op www.molenprijs.nl
Meer informatie is te vinden op:
www.molendedavid.nl
En de website van het museum:
www.hethoogeland.com

Vingerhoedmolen

Wie wel eens aan de zeilen heeft gewerkt en naald en draad heeft gehanteerd zal waarschijnlijk ook wel eens een vingerhoed op zijn vinger hebben gehad. Dat molens bij het maken ervan vroeger een rol hebben gespeeld is minder bekend.

Op topografische kaarten en akten van de 17e en 18e eeuw kan men de naam "vingerhoedmolen" aantreffen. In deze branche van metaalnijverheid sprak men meestal van "vingerhoedmakerij" en gebruikt men de term meestal alleen voor het gaande werk.

De molens trof men aan in handelssteden die gunstig gelegen waren langs waterwegen als Amsterdam, Schoonhoven, Vianen of Utrecht.
Voor de vervaardiging van de vingerhoeden werd gebruik gemaakt van rosmolens maar ook waar mogelijk van waterkracht. In een over dit onderwerp verschenen boek wordt hiervan een voorbeeld gegeven van een vingerhoedenfabriek aan de Bildse Grift waarbij het hoogteverschil tussen een boven- en benedenpand aan deze vaarweg ter hoogte van de schutsluis.

Een en ander is ontleend aan het boek Vingerhoedmakers en hun bedrijven in de tijd van de Republiek van H.F. Boon en C.A. Langendijk uit 2008 vermeld in Molinologie nr. 34 2010

De digitale versie van het boek is te vinden op:
http://dare.uva.nl/en/record/2740414 (pdf hoofdstuk 2, pag. 24).

De echte zeilmaker hanteert het handleer met steekplaat

B. VAN DE VOORT

Sleutelmolenaars

De regionale molenstichting heeft in haar periodiekje een lijst opgesteld van hun actieve molenaars en op welke molens ze draaien. Ik sta er natuurlijk ook tussen, als molenaar van De Hoop. Gert, een molenaar die een dorp verderop woont, kwam afgelopen zaterdag koffiedrinken op De Hoop en liet met het tijdschriftje in de hand trots zien dat hij molenaar was op wel vier verschillende molens. Vier? Bij mijn weten zit hij om de week een ochtend koffie te drinken op De Hoop en draait hij zomers af en toe op een afgelegen poldermolentje, als het warm weer is en niet waait. Maar echt, verzekerde hij mij, hij is vierdubbel molenaar. Hij komt namelijk om de week op De Hoop, draait dus af en toe met dat poldermolentje, heeft wel eens ingevallen bij De Vier Winden én is molenaar van een korenmolen zonder naam twee dorpen verder. Dat die laatste niet draaivaardig is doet niet ter zake, hij heeft van deze vier molens de sleutel en dus is hij van vier molens de molenaar. Een waar voorbeeld van inzet en ijver voor Neerlands cultureel erfgoed.

Maar als je het zo bekijkt, ben ik ook drievoudig molenaar, of nog meer zelfs. Naast De Hoop heb ik van nog twee molens de sleutel, omdat ik er dichtbij woon en er in geval van nood sneller ben dan de vaste molenaars. Daarnaast val ik ook wel eens in voor collega's en ben ik af en toe op dat afgelegen poldermolentje te vinden, als het warm weer is en lekker waait. Eigenlijk ben ik dus een betere molenaar dan Gert. Er zijn vast mensen die bij meer molens binnen kunnen komen en daarmee nog meer toewijding en enthousiasme tonen.

De allerbeste molenaar, misschien wel van het hele land, dat is echter onbetwist de notaris in de stad. Uit een soort maatschappelijk plichtsbesef en oprechte interesse is hij secretaris van de molenstichting geworden. Die functie vervult hij met zeer veel kennis en kunde, maar ik geloof niet dat hij een zeil voor kan leggen. Hij heeft echter wel van iedere molen van de stichting een sleutel thuis. Dát is pas waar molenaarsschap.

Blikseminslag

Onweer is een machtig natuurverschijnsel, waarover veel wilde verhalen de ronde doen. De stand van de wetenschap is nog steeds niet zodanig, dat we nu alles weten wat er over te weten valt, maar veel inzicht in het verschijnsel is er inmiddels wel. Uit gesprekken met verschillende molenaars krijg ik de indruk dat deze inzichten nog niet wijd verspreid zijn. Vandaar hier maar eens een artikel over.

De Valk

Praktijkvoorbeelden

Hieronder een aantal praktijkvoorbeelden welke op het eerste gezicht merkwaardig kunnen overkomen, maar waar toch een verklaring voor is te vinden:

- Een aantal jaren geleden fietste ik langs een boerderij waar een boom op het erf helemaal versplinterd was door bliksem-inslag, terwijl de boerderij veel hoger was. Bovendien was de boerderij voorzien van bliksemafleiders.
- Bij molen De Valk te Leiden is het voorgekomen dat de bliksem op de vangstok was ingeslagen, terwijl de molen gewoon stil aan de bliksemafleider stond.
- De bovenmolen van de molengang van Aarlanderveen werd bij stilstand getroffen door de bliksem. Niet alleen de bovenste heklat was beschadigd, maar er was ook een stuk van de achterbaard afgeslagen. Van de kruipaal, waar het kruiketting aan vast zat, was een stuk beton afgeslagen. Bovendien was de bliksem ook door de roeketting afgevoerd, wat was te zien aan een de afdruk van de ketting op de roede, want dat leek wel op puntlassen.
- De Steektermolen te Alphen aan den Rijn werd omstreeks dezelfde tijd getroffen door de bliksem. Rond deze molen waren, zoals gewoonlijk in Zuid-Holland, een aantal aardputten met betondeksels aangebracht. Toevallig ging de roeketting net over een aardput waar de bliksemafleider niet op was aangesloten. Het deksel van die put was stukgeslagen.
- De Aylvamolen te Burgwerd stond ook stil aan de bliksemafleider terwijl de molen werd getroffen door de bliksem. Hier ontstond brand in de waarschuwingslamp van de brandbeveiligingsinstallatie, die op een rietplank was aangebracht. De molen raakte hierdoor in de brand, maar deze brand kon door de brandweer worden geblust.

Inslagpunt

Bij velen leeft nog het idee dat de keuze van bliksem om ergens in te slaan op kilometers hoogte wordt gemaakt. Het zou dan logisch zijn dat de hoogste punten worden getroffen. Het feit dat niet altijd de hoogste punten worden getroffen doet al vermoeden dat het zo niet werkt.

Meestal gaat de bliksem van wolk naar wolk maar ook wel van wolk naar aarde. De kans op het laatste is in de herfst en winter groter omdat de wolken dan meestal lager hangen. Lucht is een slechte geleider en er is dan ook een heel groot spanningsverschil nodig om een dergelijke vonk te laten overspringen. Als het spanningsverschil tussen wolk en aarde maar groot genoeg is, zal er op een gegeven moment vanuit de wolk een vrijwel onzichtbare voorontlading naar de aarde gaan. Deze voorontlading groeit vanuit de wolk naar de aarde en heeft geen enkele voorkeur voor wat voor object op aarde dan ook. Zijn pad is dan ook helemaal aan het toeval overgeleverd. Pas wanneer deze voorontlading de aarde op enkele tientallen meters is genaderd, groeit er vanuit het meest nabije punt op de aarde een tegen-voorontlading. Pas wanneer deze beide voorontladingen contact hebben gemaakt, gaat de zichtbare hoofdontlading langs de zo gebaande weg en wel meestal van de aarde

Molengang van Aarlanderveen

naar de wolk. Eigenlijk slaat de bliksem dus vanuit de aarde in de wolk.

Op lage hoogte bepaald

De moraal van dit verhaal is dus dat de bliksem niet op kilometers hoogte de keuze maakt om ergens in te slaan, maar dat het punt van inslag pas op enkele tientallen meters hoogte wordt bepaald. Bij de boerderij was de voorontlading de grond zodanig genaderd dat de boom op dat moment dichterbij was dan de bliksemafleider op de boerderij. Bij molen De Valk was de voorontlading toevallig zo naar de aarde gegroeid dat de vangstok dichterbij was dan het puntje van de roede. De kans dat de bliksem op de vangstok inslaat, in plaats van op de roede, is groter naarmate het onweer zwakker is. Bij sterke voorontladingen komt de tegenontlading vanuit de aarde al op gang op 50-60 meter hoogte, maar zwakke ontladingen naderen de aarde veel dichter voordat er een tegenontlading komt.
Omdat de bliksem een voorkeur heeft om hoeken en uitstekende delen van een gebouw te treffen, worden daar altijd de afleiders aangebracht. Toch is er altijd een kans dat de bliksem net tussen twee afleiders in het gebouw slaat. En deze kans is groter naarmate de afleiders verder uit elkaar zitten en naarmate de bliksem zwakker is. In figuur 2 is een gebouw te zien dat zich tussen twee hoge gebouwen bevindt. De vraag is of het ook nodig is om dit gebouw van een afleider te voorzien. Bij normaal onweer kan de voorontlading de aarde tot zo'n 50 meter naderen. Zoals in de figuur is te zien heeft een cirkel, met een straal van 50 meter geen mogelijkheid om het middelste gebouw te raken. In dat geval is een afleider niet nodig. Het gebouw is dan bijvoorbeeld voor 99% beschermd tegen de bliksem. Maar als het nu om een zwakker onweer zou gaan, waarbij de voorontlading de aarde tot op 25 meter zou kunnen naderen, dan bestaat er wel een kans dat het gebouw wordt getroffen, zoals in de tweede figuur valt te zien.
Bij een munitieopslagdepot of een gasreduceerstation wenst men meestal een groter bescherming dan bij een normaal gebouw en dat is dus te bereiken door de mazen tussen de afleiders kleiner te nemen.

De Steektermolen

Afslag

Waar de bliksem inslaat hangt dus van het toeval af. Het doel van een afleider is om de bliksem een weg te bieden, waarbij zo weinig mogelijk schade wordt aangericht. Het is dus niet zo dat de afleider de bliksem aantrekt, want bij inslag was de voorontlading het gebouw zo dicht genaderd dat ook zonder afleider dat gebouw het dichtstbijzijnde object was om in te slaan.
Bij de laatste drie praktijkvoorbeelden werd schade aangericht, ondanks dat de verticale roede op de bliksemafleider was aangesloten. Ik heb eens met de Vrouw Vennemolen gemalen met de potdeuren open. Het scheprad smeet daarbij wel wat water op de planken van de voorwaterloop, maar de kieren tussen de planken waren groot genoeg om dat spatwater af te voeren. Op een gegeven moment kwam er echter een grote windvlaag waarbij er zoveel water op het dek kwam dat er een vloedgolf rond de molen ging lopen. Zo kan men een grote blikseminslag ook wel zien: er komt zoveel stroom dat het niet alleen de bliksemafleider in gaat, maar ook nog andere wegen gaat zoeken. Dat ligt overigens meer aan de matige geleiding van de aarde dan aan de afleider zelf, want in theorie zou een afleider niet dikker hoeven te zijn dan 2,5 mm, zeg maar gewone stroomdraad in een huisinstallatie. Door de korte duur van de stroom zou met deze dikte volstaan kunnen worden. Dat afleiders altijd veel dikker zijn is nodig om de krachten te weerstaan die op de afleiders kunnen werken. Door de stroom ontstaat ook een magnetisch veld rond de afleider, waardoor deze krachten worden opgewekt. Daarom moet een afleider ook altijd zo recht mogelijk zijn. Het op een rol laten van een heel lange flexibele afleider is dan ook zeer ongewenst.

De Aylvamolen

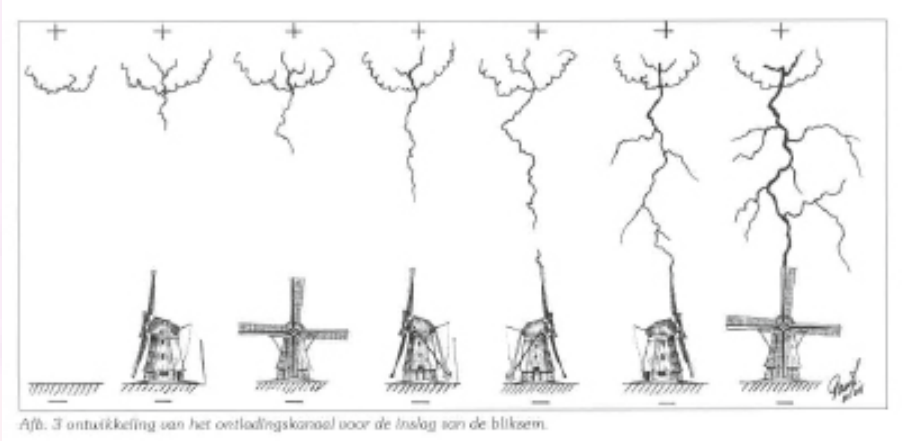
Afb. 3 ontwikkeling van het ontladingskanaal voor de inslag van de bliksem.

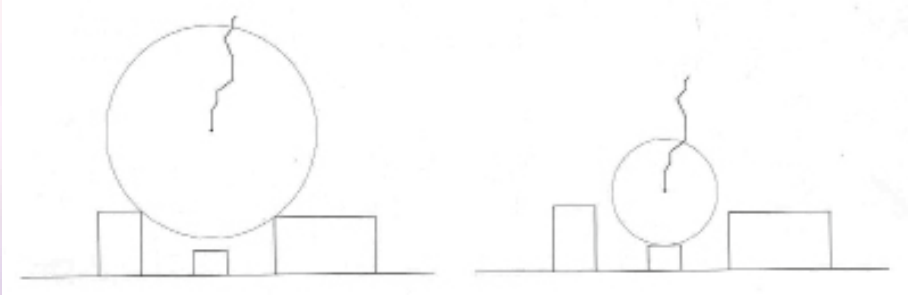

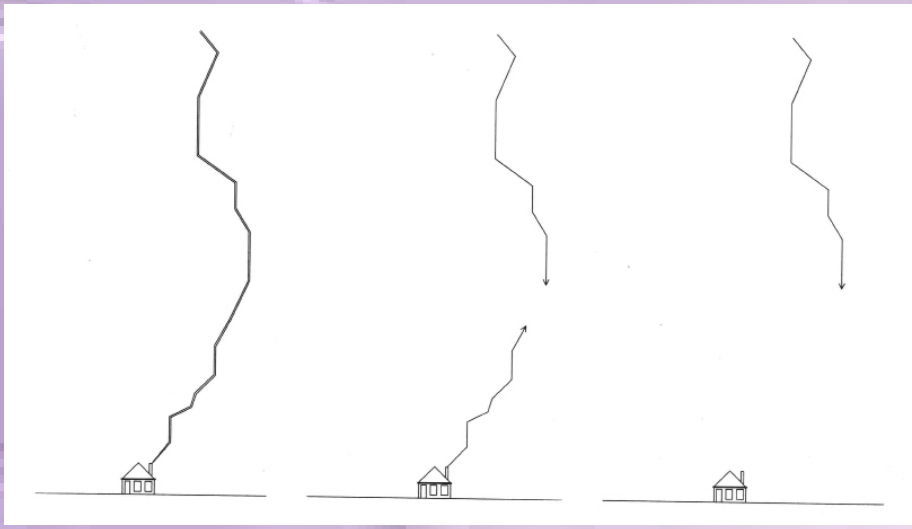

Putten doorverbonden

Na de blikseminslag in de genoemde bovenmolen heb ik de installatie laten doormeten. Daar bleek niets aan te mankeren, wat toch een onbevredigend gevoel gaf. Niet alleen ging de stroom nog langs de roeketting, maar er moet ook een vonk zijn overgesprongen van de korte bovenas naar de stalen staartbalk, waardoor er stuk achterbaard af werd geslagen en waardoor via de kruiketting nog een kruipaal werd beschadigd. Deze vonk zou ook brand kunnen veroorzaken leek mij. Toen bleek dat alle vier aardputten afzonderlijk waren geaard begreep ik wat er was gebeurd. Ik stelde toen voor om alle putten door te verbinden, want bij inslag kan de stroom dan gelijk via meerdere aardleidingen wegvloeien. Bovendien gaat op het moment van inslag het hele molenerf in spanning omhoog en zijn de alternatieve wegen via de staart en de roeketting eigenlijk kortgesloten. Het installatiebureau zag er echter het nut niet van in, maar ik heb het toch laten doen. Ik vond het wel grappig om twee jaar later in een inspectierapport van datzelfde bureau (bij een andere molen) te lezen dat deze maatregel sterk werd aanbevolen.

Zomeronweer

Ook bij de Steektermolen bleken de putten afzonderlijk geaard te zijn, vandaar dat de stroom via de roeketting zijn weg zocht naar een andere put. Door de putten onderling te verbinden zal de stroom deze omweg niet meer nemen. Omdat de molens van Aarlanderveen nog steeds in bedrijf zijn, lopen ze meer kans om onder het malen door de bliksem te worden getroffen dan andere molens. Warmte- onweer, zoals in de zomer veel voorkomt, is daarbij meestal geen probleem. Bijna altijd wordt hiervoor op tijd gewaarschuwd en meestal is het op zo'n dag broeierig en zit de wind in de zuidoosthoek. Iedere ervaren molenaar weet dan wel hoe laat het is. Pikzwarte luchten die uit het zuidwesten of westen komen opzetten zeggen dan genoeg. Dan is het molen afzeilen geblazen en molen aan de bliksemafleider en de roekettingen.

Wintergedonder

Anders is dat met buiig weer, zoals in de winter vaak voorkomt. Dat zijn niet zelden letterlijk donderslagen bij heldere hemel. Zeer moeilijk om aan te zien komen en wanneer men de molen wel op tijd stil heeft staan, dan blijkt vaak dat er verder niets meer komt. Met een polder vol water is het dan lastig om te beslissen wat te doen, want een tweede slag kan altijd nog.
Om die reden heb ik de molens van Aarlanderveen tevens laten voorzien van een sleepcontact op de pen. Omdat ze toch stalen staarten hebben was er niet veel leiding nodig om dit aan te sluiten. Tevens is ook de stalen spruit verbonden met de staart en onder de staart is een klem gezet voor aansluiting op de flexibele leiding. Overigens is de kans dat de spruit wordt getroffen in plaats van de roeden bijzonder klein tot vrijwel uitgesloten. Maar als het zo gemakkelijk kan worden aangesloten, waarom dan niet. De molens hebben nu niet alleen een zekere mate van beveiliging onder het malen, maar bij stilstand tevens een tweede afvoer. Omdat er altijd wat vet zit tussen de verende sleepcontacten en de pen zijn sommigen bang voor vonkvorming en vuur. Maar als de bliksem al uit zich zelf van de bovenas naar de staartbalk wil springen, waar duizenden volts voor nodig zijn, dan zal de vetfilm van enkele micrometers geen groot obstakel vormen. Men biedt de bliksem alleen een gemakkelijker weg, die hij anders blijkbaar ook wel zou nemen.

Stommeermolen

Mijn eigen molen heeft achter de bovenas een taatstplaat met oliebak. Hierbij is de aansluiting nog gemakkelijker, want hier hoeft de afleider alleen maar aan deze plaat te worden vastgemaakt en zijn sleepcontacten niet nodig. Bij doormeten via de roeden bleek er dan ook niets mis mee te zijn. Roeden en bovenas zijn uiteraard wel doorverbonden. Vanwege de eenvoud hiervan is dit bij alle vergelijkbare molens te overwegen. Diverse molens in Zuid-Holland zijn inmiddels voorzien van een dergelijke tweede afleider.
Andere voorbeelden van afslag, zijn het doodslaan van personen die onder een boom aan het schuilen waren en het doodslaan van paarden en koeien tijdens een onweersbui.
In het eerste geval slaat de bliksem in een boom, waardoor de stroom door de stam moet. Nu geleiden mensen stroom beter dan hout, zodat de stroom dan meestal ter hoogte van het hoofd uit de boom komt en via het lichaam gedeeltelijk naar de aarde wordt afgevoerd. Tijdens onweer onder een solitair staande boom schuilen is dan ook geen goed idee. Anders is dat wanneer men zich toevallig in een bos bevind. Men moet dan wel erg pech hebben als de bliksem dan net in die ene boom slaat waar men onder staat. Een boom die wat lager is dan de rest zou dan betrekkelijk veilig moeten zijn. Binnen een auto is het uiteraard veiliger, maar die moet men maar net in de buurt hebben staan.

Stommeermolen

Secundaire effecten

Vee dat in een weiland loopt, wordt zelden rechtstreeks getroffen door de bliksem. Meestal slaat de bliksem ergens in de aarde, maar vanwege de matige geleiding van de aarde, gaat de spanning ter plaatse van de inslag erg omhoog. Als deze spanning bijvoorbeeld 100.000 volt zou zijn, ten opzichte van een punt 100 meter verderop, dan kan men stellen dat het spanningsverschil per strekkende meter 1000 volt is. Nu hebben viervoeters het ongeluk dat er nogal een afstand zit tussen de voorpoten en de achterpoten, waardoor de spanning tussen de poten groot kan worden. In dit voorbeeld al gauw 1000 volt, zodat er door het lichaam een flinke stroom gaat lopen. Vandaar dat bij vee dat zo indirect door de bliksem omkomt, vaak geen sporen van inslag zijn te vinden.
Wij kregen vroeger het advies om languit in een greppel te gaan liggen, wanneer je midden in de weilanden door onweer werd overvallen. Dat was dus een heel slecht advies, want tussen hoofd en voeten zit een grote afstand. Beter is het dan om op hurken te gaan zitten, met de voeten zo dicht mogelijk tegen elkaar aan, om het mogelijke spanningsverschil tussen het ene been en het andere zo klein mogelijk te maken.

Aylvamolen

Wat er bij de Aylvamolen is gebeurd wijten sommigen aan inductie. Door de stroom door de roeden wordt een zo sterk magnetisch veld opgewekt dat dit op zijn beurt, in alles van metaal in de buurt, weer een spanning opwekt. Nu is dat niet onjuist, maar waarschijnlijk is het niet dat daardoor zulke hoge spanningen worden opgewekt dat daardoor de hele installatie gaat doorbranden. De pest tegenwoordig is dat men via de telefoonlijn, de elektrische installatie en de kabel met iedereen is verbonden. Wanneer de bliksem op een roede slaat van een molen zonder deze installaties, dan gaat de stroom via de roeden en de afleider de grond in. Het hele erf gaat even in spanning omhoog en dat is dat. Maar een elektrische installatie heeft ook altijd een eigen aardleiding. Door de aard van een molen kan die aardleiding nooit ver afzitten van de aardleidingen van de bliksemafleider. Bij een inslag gaat alle grond rondom de aardleidingen even in spanning omhoog omdat de stroom zo gemakkelijk de aarde niet ingaat. Via de meterkast is de molen verbonden met objecten ver buiten de molen, die niet in spanning omhoog gaan. Door dit spanningsverschil gaat er een stroom lopen tussen beide aardleidingen en zo via de installatie naar buiten.
Dat is ook de reden dat wanneer het in een nieuwbouwwijk ergens inslaat, bij alle buren de meterkasten van de muur springen of in ieder geval de stoppen doorslaan.
Bij de Aylvamolen zal het ook wel zo zijn gegaan en zodoende was daar de aanwezigheid van een brandalarminstallatie juist de oorzaak van brand, want bij een lege molen zou er niets gebeurd zijn.
Het aanwezig zijn van een bliksemafleider beschermt dus niet de technische installaties. Wil men deze installaties beschermen dan kan moet men overspanningsbeveiliging aanbrengen. Dat zijn isolatoren tussen de verschillende leidingen, die bij een bepaalde hoge spanning veranderen in geleiders en zo de hoge spanning kortsluiten.

Jan Hofstra
Molenconsulent Zuid Holland

Jan Hofstra, molenconsulent Zuid Holland
Foto's: Eppo Notenboom, Margreet van Beusekom (Stommeermolen), Gerben Wijnja (Aylvamolen)
Tekeningen: Gerrit Pouw

Marc Crins Molenzeilen

Hou streekeigenschappen in ere !

- Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- Reparaties van uw oude zeilen
- Lui-matten
- Bil kussens (in zeildoek)
- Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Dionysiusstraat 22
6071 KH Swalmen
tel. 0475-850284

gsm: 06-20949805
www.molenzeilen.com

Gildefeest. Molenaarfeest.

28 januari 2012
Openluchtmuseum Arnhem

Komend jaar bestaat onze vereniging officieel 40 jaar. Vanaf 2012 zullen de nieuwe exameneisen worden gehanteerd en ook zullen in januari de langverwachte lesbrieven ter ondersteuning van instructeurs en leerlingen worden geïntroduceerd. Alle reden om een feestje te geven. En dat gaan we dan ook doen.

Openluchtmuseum

Om een feestelijke invulling te geven aan al deze heugelijke feiten kunnen wij op zaterdag 28 januari 2011 beschikken over een unieke lokatie; het Openluchtmuseum in Arnhem. Normaal is het Openluchtmuseum in die periode gesloten, maar speciaal voor ons gaan die middag bij voldoende belangstelling de poorten open.
Indien mogelijk zullen de molens in het molenkwartier draaien en kunnen we beschikken over een aantal zalen/zaaltjes. Een uitgelezen gelegenheid om eens op het gemak, samen met andere molenaars of leerlingen, deze verzameling molens nader te bekijken.

Informatiemarkt

Op het programma staan niet alleen de molens. In het programma is voorzien in presentaties in de verschillende zaaltjes over uiteenlopende onderwerpen, discussies over interessante onderwerpen en zijn er deskundigen aanwezig om vragen te beantwoorden. Zo zal de examencommissie vertegenwoordigd zijn om iets te vertellen over de nieuwe manier van examineren en uw vragen op dit punt te beantwoorden. Een uitgelezen kans voor leerlingen én instructeurs die deze leerlingen naar hun molenaarschap begeleiden.
Iedere maand komen er bij het bestuur van het gilde weer vragen binnen over de verzekeringen. Op deze dag kunt u deze vragen zelf stellen aan de verzekeringsexpert.
Wellicht wilt u meer weten over het hoe en waarom van een PIP (onderhoud van uw molen). En hoe heet wordt de opgediende ARBO-soep nu gegeten?
Of op welke manier kunt u de belangen van uw molen het best vertegenwoordigen binnen een bestemmingsplanprocedure?
Kortom, naast aandacht voor de molens zelf, ook veel aandacht voor al de 'randverschijnselen' waar we als molenaars steeds vaker mee te maken krijgen.

Nieuwe lesbrieven

Natuurlijk hebben we tijdens deze middag ook een officieel momentje. Het eerste exemplaar van de nieuwe lesbrieven zal worden aangeboden aan een bekende Nederlander (met een sterke connectie met de molenwereld natuurlijk).
Al met al een uitgelezen gelegenheid om onze vereniging en het werk dat wij voor het behoud van een belangrijk onderdeel van ons cultureel erfgoed doen onder de aandacht te brengen.
Natuurlijk zal er ook (landelijke) pers worden uitgenodigd. In de volgende Gildebrief zal uitgebreider op het programma worden ingegaan.

Dringend verzoek

Deze feestelijke middag is natuurlijk bedoeld voor alle molenaars; ervaren, beginnend of nog in opleiding. De toegang tot het museum is voor u dan ook gratis. U bent allemaal van harte welkom.
In verband met de planning en organisatie (hoeveel ruimtes met hoeveel plaatsen hebben we nodig, kosten, benodigde sponsoring) is het van groot belang dat wij zo spoedig mogelijk een beeld hebben van het aantal deelnemers aan deze dag.
Wij verzoeken willen u dan ook vriendelijk u per ommegaande aan te melden voor deze middag. Dit kan eenvoudig via een mailtje met daarin uw naam en woonplaats aan molenaarsdag@hotmail.com.
Geloof me... Deze middag wilt u niet missen!

Jop Kluis
Opleidingscoördinator

De jankende taatspot (smeren met een dubbeltje)

Menig molenaar heeft wel eens het vreselijke geluid gehoord van een jankende taatspot. Dit verschijnsel openbaarde zich ook bij de taatspot onder de koningsspil op korenmolen "De Vlijt" te Diever. We hadden het al eens vaker gehoord, maar we konden het euvel steeds verhelpen door de koningsspil iets te lichten met de dommekracht en er een beetje olie bij te doen. Daarna bewogen we de spil een beetje op en neer, soppen noemden we dat, en het probleem was opgelost. Maar de laatste keer bleef de taats janken, zelfs bij het kruien van de molen jankte hij al. Dus de zaak moest uit elkaar. Nu is het lichten van de koningsspil en het demonteren van de taatspot bij de meeste molens een behoorlijke klus.

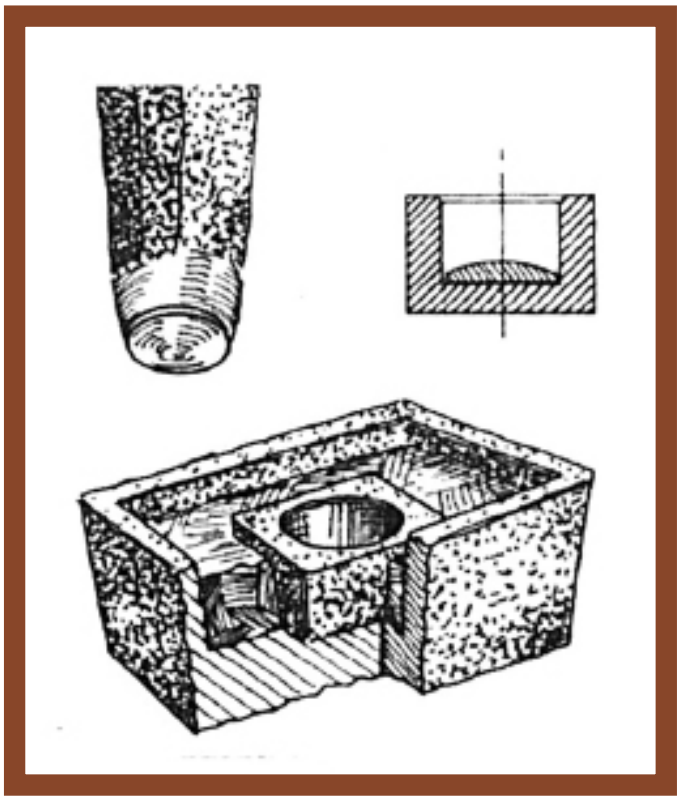

Echter omdat de Dieverse molen ooit poldermolen is geweest zit onder de koningsspil een donsbalk met daarop een wervel. Onder deze wervel ligt zelfs nog een opvulplank van 6cm dikte. Door nu de koningsspil iets te lichten kan na het verwijderen van de opvulplank de complete wervel met taatspot worden weggenomen.
We zagen toen op het eerst gezicht een normale taatspot die leek op de bekende afbeeldingen van taatspotten. Hij bestond uit een ovale buitenpot met daarin een met lood ingegoten binnenpot. De onderkant van de tap onder aan de koningsspil was keurig bol maar de stalen brik onder in de taatspot miste. Zonder brik heeft de molen zeker 25 jaar gedraaid en mogelijk zelfs nog langer.

Door het ontbreken van deze brik waren de pot en de tap behoorlijk op elkaar ingesleten.
De slijtage was enorm en wel zo erg dat de beide onderdelen een dikke braam hadden gekregen waardoor de toevoer van olie volledig was geblokkeerd. En door de afwezigheid van olie op het drukpunt ging de zaak dus janken.

Omdat de bodem van de taatspot hol was (gesleten?)kon er geen nieuwe stalen brik worden geplaatst, we hadden dus een probleem. We kenden een verhaal waarin een probleem met een onwillige taatspot werd opgelost door er een zilveren rijksdaalder in te leggen.
Maar ja, waar haal je zo gauw een zilveren rijksdaalder vandaan. Daarbij was de binnen diameter van de pot te klein voor een zilveren rijksdaalder. Uit een naar de molen gehaald trommeltje met oude munten kwam na enig zoeken echter wel een zilveren dubbeltje.

Dus moesten we maar genoegen nemen met dit muntje. Dit paste ook beter in de Drentse traditie. Het dubbeltje werd in de pot gelegd nadat we alle onderdelen met hand hadden opgezuiverd en de bramen hadden verwijderd. Verder hebben we met een slijptol de tap voorzien van een smeergroef. Na montage van het geheel hebben we de pot gevuld met nieuwe (wonder) olie en zijn gaan proefdraaien.
De taatspot was direct muisstil en is dat na jaren nog steeds, mede dankzij het dubbeltje.

Meint Noordhoek

Molenbloed

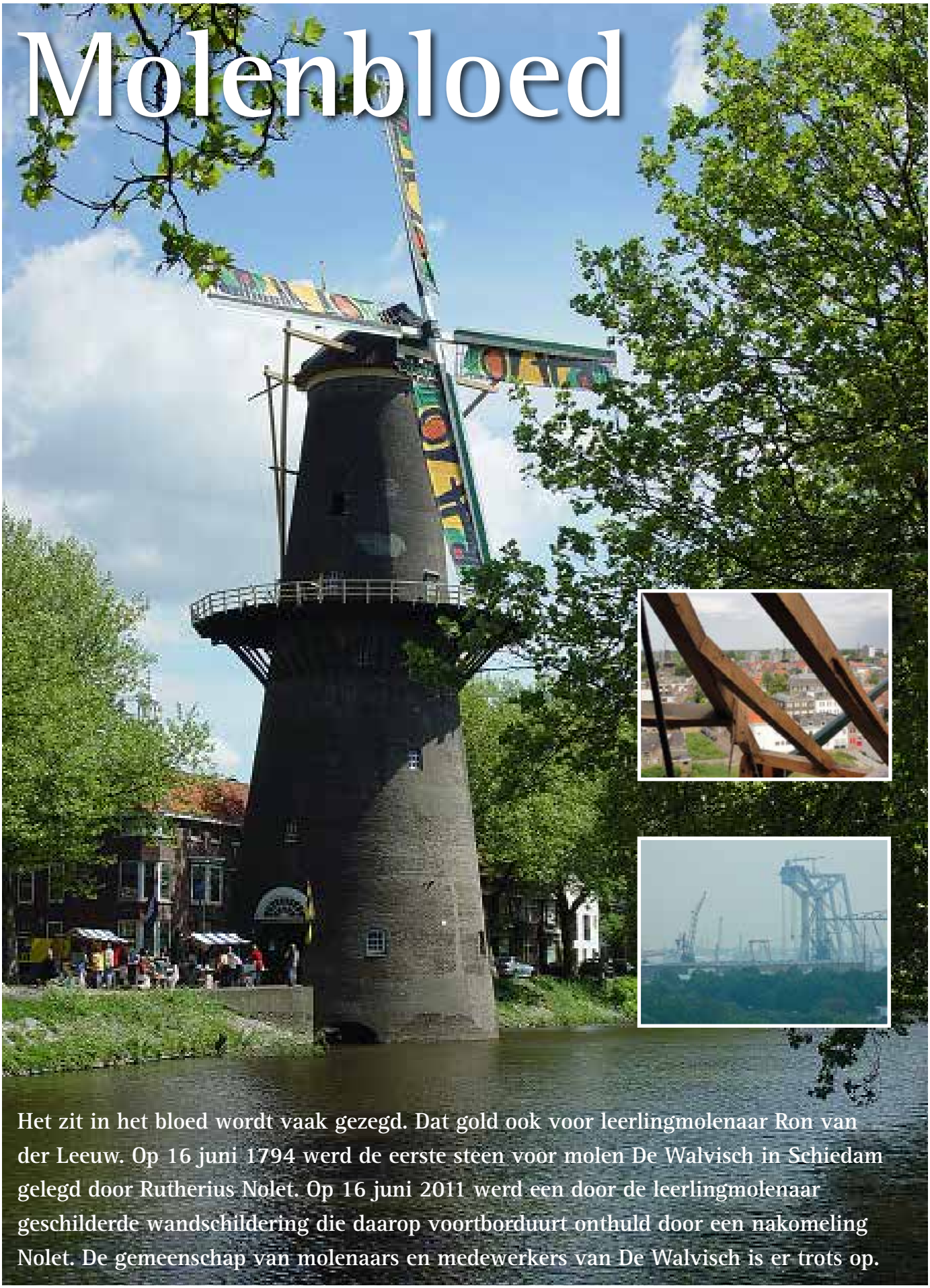

Het zit in het bloed wordt vaak gezegd. Dat gold ook voor leerlingmolenaar Ron van der Leeuw. Op 16 juni 1794 werd de eerste steen voor molen De Walvisch in Schiedam gelegd door Rutherius Nolet. Op 16 juni 2011 werd een door de leerlingmolenaar geschilderde wandschildering die daarop voortborduurt onthuld door een nakomeling Nolet. De gemeenschap van molenaars en medewerkers van De Walvisch is er trots op.

Ambachtelijke korenmolen

In De Walvisch wordt baktarwe, durum tarwe, spelt, rogge, mais, gerst, haver, soja en rijst gemalen.
Drie koppels maalstenen op een maalstoel; een Frans, een Duits en een koppel kunststenen. Zonder motor, alles op de wind. Er wordt gemalen voor de eigen molenwinkel.
Een ambachtelijke korenmolen geeft mij een soort vakantiegevoel. Je bent aan het fietsen, je ziet in de verte een kerktoren en... jawel, een molen. De molen draait. Je gaat er heen en er blijkt zelfs gemalen te worden. En hoewel er eigenlijk geen plek meer voor is in je fietstas, koop je toch een kilo pannenkoekenmeel.

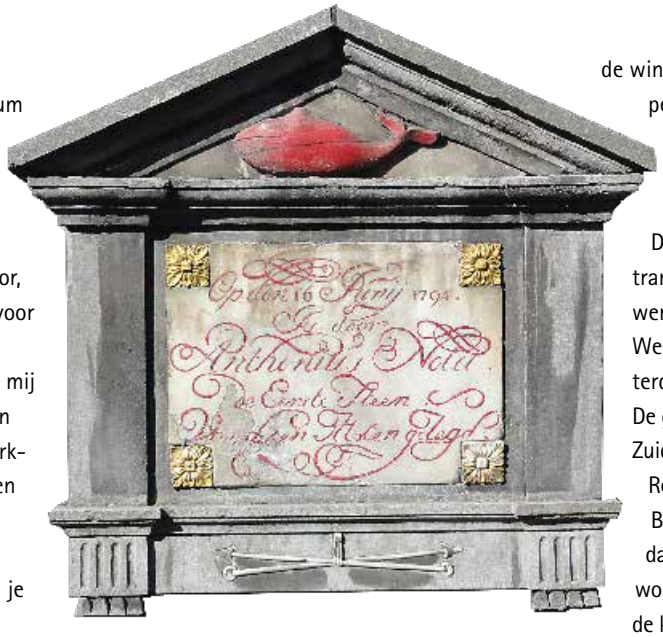

Vrije windvang

Op en rond De Walvisch heerst een heel andere sfeer. Als je uit de kap om je heen kijkt, dan zie je dat je in het hart van het Rijnmondgebied bent. Om de molen heen ligt een gebied waar anderhalf miljoen mensen wonen en werken. Je ziet Schiedam aan je voeten en daarom heen Vlaardingen, de universiteitsgebouwen in Delft, kantoren van 180 meter hoog -gelukkig op enige afstand- in Rotterdam, het hele havengebied met z'n bokken en kranen (hiernaast op een foto uit de kap) en de Botlek met z'n eeuwige vlammen. Dankzij z'n hoogte heeft De Walvisch rondom toch een goede, vrije windvang.

De enthousiaste crew

In de molen werken vier molenaars (Jan Visser, Ron van der leeuw, Robert van 't Geloof en Fred Prins) hard om de winkel vol te krijgen (malen, builen, kant-en-klare mixen mengen en altijd maar schoonmaken natuurlijk) en acht medewerkers beneden (Rosette van Ark, José Olsthoorn, liesbeth Immink) Els Kriek, Marloes Olsthoorn, Cor van Ark, Laura Polak en Fer van Eijk) proberen op hun beurt de winkel weer leeg te krijgen (met schep-pen en afwegen, klanten voorlichten, verkopen en ook daar. . . voortdurend timmeren, schilderen en poetsen).
Er wordt niet aan bakkers geleverd; De Walvisch heeft onvoldoende interne transport faciliteiten om in bulk te kunnen werken.
Wel zijn er drie (kleine) winkels in Rotterdam die Walvisch-meel verkopen.
De gemeente Schiedam, de Provincie Zuid-Holland en de molenmakers van de Restauratie Werkplaats Schiedam (Rob Batenbrug c.s.) zorgen op hun beurt weer dat De Walvisch 'in showroom conditie' wordt gehouden. In juni-juli van dit jaar is de kapbedekking geheel vervangen en gelijk het schilderwerk aan de kap verzorgd.

Springlevend

Met z'n allen houden we de molen springlevend. De wandschildering staat dan ook voor het feit dat ook heden ten dage geschiedenis wordt geschreven door molenaars, die molens ambachtelijk in bedrijf houden. Dat geldt voor De Walvisch, maar dat geldt natuurlijk ook voor al die andere 21ste-eeuwse molenaars in Nederland.

Fred Prins, molenaar
Foto's Fred Prins

Leve de molens

Bij de start van het provinciale themajaar "Leve de Molens" verscheen het geactualiseerde boekje *"Bezoek de molens in Zuid-Holland"*. De boekjes zijn voor 5,95 Euro te koop bij de meeste winkels van de bezoekmolens in Zuid-Holland, de boekhandel of de VW's en ook verkrijgbaar in het Frans, Duits, Engels en Japans).

In *"Molenrijk Zuid Holland"* werd het aantal van 224 molens uitgebreid met 4 nieuwe molens. Naast algemene hoofdstukken (kaart, historie, het gebruik van de wind, enz) verschaft het boek informatie over alle bezoekmolens. Het boek kost 43.50.

Een andere recente uitgave is *"Panorama Kinderdijk; Land Wind Water"* (Nederlands/Engels 9,50)

Alle boeken van Uitgeverij Watermerk zij voor Gilde-leden te bestellen via www.watermerk.eu.

Gildeleden krijgen het boekje toegestuurd zonder verzendkosten.

Bestuur bezoekt afdeling Overijssel

Op 27 en 28 mei bezocht het bestuur de afdeling Overijssel om op informele wijze van gedachte te kunnen wisselen. Op vrijdag werd van gedachten gewisseld met het bestuur van de afdeling. De volgende dag werd het gesprek voortgezet met een bezoek aan een aantal molens.

Overleg

Op vrijdagavond werden we welkom geheten door de voorzitter van het afdelingsbestuur in de persoon van Sjaak Poot in de Passiebloem te Zwolle. Allereerst werd een overzicht gegeven van het reilen en zeilen binnen de afdeling. Het geeft het bestuur de indruk dat er binnen de afdeling veel aandacht wordt besteed aan contact en opleiding. En aangezien Overijssel een van de provincies is met watermolens, werd na een update van het landelijk bestuur over de opleiding windmolenaars ook van gedachte gewisseld over de opleiding watermolenaars. De afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor de windmolenaarsopleiding en deze kritische blik begint zijn vruchten af te werpen. Misschien goed om ook eens de watermolenaarsopleiding aan een kritisch blik te onderwerpen? Een half uurtje later dan gepland, wordt het overleg afgesloten met een drankje en krijgen de bestuursleden die de volgende dag op excursie meegaan te horen dat ze om 9.00 uur in Deventer verwacht worden.

Bolwerksmolen

Na een mooi ritje van Zwolle naar Deventer arriveren Reinier den Uijl en ik om 9.00 bij de Bolwerksmolen aan de rand van Deventer. Daar worden we opgewacht door een aardige ploeg molenaars (in opleiding) en beginnen we de dag met een kop koffie. Daarna worden de molenaars in opleiding aan het werk gezet en lopen we mee terwijl praktijk en theorie elkaar afwisselen. Vragen van de leerlingen als ook onze nieuwsgierigheid om alles te zien, leidt er toe dat het even duurt voordat de molen dan eindelijk draait. Voordat we weer naar beneden gaan om de zaagvloer te bekijken, worden we gewezen op het huisdier van de Bolwerksmolen. In tegenstelling tot korenmolens waar dit een kat is, is het hier een schildpad die op een boomstam in het balkengat ligt. Beneden krijgen we nog even een korte demonstratie zagen, op een motor, dat wel, want de wind is erg wisselend, maar aan het principe verandert dit niets. Vervolgens worden de gesprekken voortgezet in het koffiehok onder het genot van –uiteraard– een kopje koffie. Ook al gaan we vandaag maar met z'n vieren op stap, we worden begeleid door Sjaak Poot en Jan Wieffer, en hadden we alle tijd, we vertrekken te laat uit Deventer, wat de trend zet voor de rest van de dag.

Olie en pelmolen Rijssen

Ook al arriveren we later dan afgesproken, we komen precies op tijd.

Wim de Goeijen vertelt dat ze met een groep van 5-6 man de hele ochtend met de pelstenen bezig zijn geweest en dat de problemen die er mee waren nu opgelost zijn. Tijd voor een test en we beklimmen onmiddellijk de trappen naar de pelzolder. De wind wisselt sterk, maar er wordt vanwege de test toch "droog" gedraaid. Beide koppels staan in het werk en de aanloopproblemen zijn duidelijk opgelost, want ze draaien er lustig op los. Omdat er op het moment toch geen gerst gepeld wordt, wordt de kuipdeksel er afgehaald. Prachtig om eens te zien hoe een pelsteen zijn rondjes draait! Maar zoals het "echte" molenaars betaamt, willen we de hele molen zien en wordt de molen even stilgezet. Boven in de kap weer eens een stutvang gezien, wat in ieder geval voor mij alweer een hele tijd geleden is geweest. Terug beneden is het tijd voor de lunch. Buiten in het zonnetje wordt met veel smaak de heerlijk belegde broodjes weggewerkt, zonder dat de gesprekken stil vallen. Daarna wordt het gehele proces van olieslaan gedemonstreerd, waarbij de wind gelukkig een beetje wil meewerken. En bleek maar weer eens dat de tijd vliegt als je het naar je zin hebt.

Watermolen van Singraven

De laatste molen van vandaag is een watermolen, of eigenlijk drie. De oliemolen doet tegenwoordig dienst als restaurant en heeft alleen nog een waterrad. De andere twee raderen zijn nog functioneel, de ene om een of beide maalkoppels aan te drijven en met de andere kan gezaagd worden. We beginnen met een korte uitleg en demonstratie van de korenmolen, maar verhuizen daarna al snel naar de houtzaagmolen die daar direct achter ligt. Zoals in de Gildebrief van december 2010 viel te lezen, is beroepsmolenaar Geert Wesselink kort geleden met welverdiend pensioen gegaan. Jozef Derkman houdt nu de molen draaiend en leert een groep enthousiastelingen de kneepjes van het houtzagen met een watermolen. Logisch dat ook hier de watermolenaarsopleiding ter sprake komt. Bij aankomst is de boom op de zaagslee al een heel eind gezaagd en duurt het niet lang of de stam kan in planken aan de kant worden gelegd. Vervolgens worden de handen uit de mouwen gestoken en wordt een nieuwe stam met de winderij naar binnen getrokken en van zijn bast ontdaan. Ook de zagen moeten worden vervangen en op de juiste afstand geplaatst worden. Als alles op zijn plaats zit en goed vastzit, kan er weer gezaagd worden. Ook de gesprekken komen weer vol op gang, maar dan is het ondertussen toch tijd geworden om afscheid te nemen. En na met zijn vieren nog een gezamenlijk laatste drankje in het naastgelegen restaurant te hebben genoten, gaat eenieder op weg naar huis.
Nogmaals dank aan het afdelingsbestuur Overijssel voor de ontvangst en organisatie. Ook een woord van dank richting de molenaars (in opleiding) van de bezochte molens voor hun gastvrijheid, openheid en gezelligheid.

Namens het bestuur, Ingrid Friesema

Toelichting bij de foto's

1 Zaagmolen De Bolwerksmolen
2 Op de stelling van de Bolwerksmolen
3 Binnen in de Bolwersmolen
4 De olie en pelmolen in Rijssen
5 De houtzaagmolen van Singraven
6 zie 5.
7 zie 5.

Hartproblemen

In het voorjaar werden op de molen examens afgenomen. De kandidaten komen dan een aantal weken tevoren op bezoek om de molen te leren kennen. De eerste kandidaat had de eerste keer, dat hij kwam de pech. De molen moest een behoorlijk eind omgezet worden. Na een tijdje begon hij wat te puffen en hij nam (heel verstandig) even pauze.

Eerste reactie

Ik zei tegen hem, dat zo'n inspanning goed was, want "het lijf moet op gezette tijden op z'n mieter krijgen". Achteraf heb ik daar wel aan terug moeten denken, dat ik dat zo gezegd heb. Toen de molen ingespannen was, zijn we samen in de molen een bak koffie gaan drinken. Hij had z'n koppie nog niet leeg of hij stond al weer op met de mededeling dat hij frisse lucht nodig had. Met een hand op z'n borst stond hij tegen de molen geleund te puffen. Hij zag er erg bleek uit en ik zei tegen hem, dat hij beter op de bank op het erf kon gaan zitten. Ik maakte me zorgen, dat hij onderuit zou gaan. Hij ging inderdaad op de bank zitten, maar bleef met de hand op z'n borst zitten puffen. Ik liep doorlopend te twijfelen, hoe dit verder aangepakt moest worden. Je wilt tenslotte zo lang mogelijk iemand zelf verantwoordelijk laten zijn.

112

Hij ging weer de molen in om z'n koffie op te drinken, maar vrij snel ging hij weer puffend naar buiten. Hij bleef buiten naast de deur tegen de muur geleund staan en snel heb ik een stoel naast hem neer gezet. Even later vroeg ik hem of ik niet beter een ambulance kon bellen. Hij antwoordde, dat hij het niet wist, waarop ik zei: "Nou, dan weet ik het wel!" Ik heb onmiddellijk 112 gebeld en dan is het prettig, dat degene die ik toen aan de lijn kreeg heel duidelijk logische vragen stelde om de plaats en de ernst van de situatie te vernemen. Ik heb gelijk ook z'n vrouw opgebeld met de mededeling, dat het niet goed met hem ging en dat er een ambulance onderweg was. Ik ben direct het toegangshek naar de molenterrein van het slot gaan doen en snel weer teruggegaan. Ik vond het heel prettig, dat de ambulance binnen vijf minuten naast de molen stond en de ambulanceverpleger nam gelijk de regie over. De examenkandidaat kon gelukkig zelf naar de ambulance lopen en werd binnen onderzocht en kreeg de eerste medicijnen toegediend. Na vertrek van de ambulance heb ik z'n vrouw nog eens gebeld om te vertellen naar welk ziekenhuis hij werd gebracht.

Voorlopig geen examen

Later op de dag belde z'n vrouw mij op om te vertellen, dat het naar omstandigheden goed met hem ging. Hij reageerde goed op de toegediende medicijnen en hij moest minstens één nacht overblijven. Een paar dagen later heb ik gebeld om te vragen hoe het nu met hem

was: hij was weer thuis en moest zich rustig houden. Van een examen zou voorlopig niets meer komen en hij zou de examensecretaris dat doorbellen.

Als zoiets gebeurt, ben ik reuze blij dat ik een EHBO-diploma heb. Dan sta je niet helemaal met lege handen en dan kan je wat meer de rust er in houden. Eventueel ben je ook geoefend om als het nodig is iemand te reanimeren. Al moet ik er wel bij zeggen, dat ik daar helemaal niet op zit te wachten.

Nooit alleen malen

Het was niet de eerste keer, dat ik te maken kreeg met iemand met hartproblemen. Een tijd daarvoor heb ik een leerling gehad, die bij een cardioloog liep. Regelmatig kwam het voor, dat bij het kruien het tempo wat omlaag moest, omdat hij het benauwd kreeg. Daar wilde hij zelf niet al te veel aan toegeven. Hij wilde z'n grenzen zo ver mogelijk opgerekt hebben. Hij bracht metterdaad in de praktijk, wat ik ook zo vaak tegen mijzelf heb gezegd: "Het lijf moet zo af en toe eens op z'n mieter krijgen". Toch zijn daar natuurlijk grenzen aan verbonden. Je kan wel willen, maar het moet ook kunnen. We hebben het er dan ook regelmatig over gehad: hoe ga je als molenaar om met hartproblemen. Als je alleen aan de molen bent, dan heb je echt een probleem, als je last van je hart krijgt. Dat bleek ook bij die examenkandidaat: hij wist niet wat te doen. Dan moet je een tweede persoon bij je hebben. Die leerling heb ik daarom ook gezegd, dat het mét hartproblemen, volgens mij, geen enkel probleem is om op te gaan voor het examen. Maar eenmaal gediplomeerd is het wel zaak niet alleen een molen te bemalen. Die tweede persoon hoeft niet persé ook molenaar te zijn. Het belangrijkste is, dat eerste hulp geboden kan worden en een ambulance gebeld kan worden.

Tweede persoon

Die tweede persoon kan best ook geleerd worden om de molen aan te houden, de zeilen weg te slaan en de molen vast te leggen.
In het molenaarsbestand zijn er vrij veel mensen die wat ouder zijn. Eén van mijn andere examenkandidaten was een paar weken voor z'n examen zeventig jaar geworden. Ikzelf heb beslist de ambitie tot minstens mijn vijfenzeventigste door te willen gaan. Als het hoofd en het lijf dat mogelijk maken tenminste. Met het klimmen van de jaren neemt de kans op gezondheidsproblemen wel toe en daar moet gepaste aandacht aan gegeven worden. Vaak heb je zelf niet door, dat dergelijke problemen de kop op steken of weet je die niet op waarde te schatten. Dan is het meer dan raadzaam voldoende mensen in je omgeving te hebben die je daar op wijzen en eventueel handelend optreden. Dan kan je niet alleen aan hartproblemen denken, maar ook aan vergeetachtigheid of concentratieproblemen (Alzheimer of vanwege een herseninfarct). Dat de molen in de problemen komt, is dan al erg genoeg, maar dat je zelf de bietenbrug op gaat, daar zit helemaal niemand op te wachten.

Tekst en foto's: Barend Zinkweg
Molenaar Pendrechtse Molen, Barendrecht.

EHBO en hartfalen

Oud of jong, iedereen die een inspanning pleegt kan met hartfalen geconfronteerd worden. En naarmate de leeftijd stijgt wordt de kans groter. Ook bij molenaars. Vermoeidheid, puffen, pijn op de borst, het zijn even zo vele verschijnselen die daar op duiden. Dat deed zich ook voor in het bijgaande geval. Een gediplomeerd EHBOer / molenaar weet in zo'n geval wat hij doen moet en belt 112 met zijn mobiel. Vakbekwaam ambulance personeel kan dan de zaak overnemen.
Uit het bovenstaande kunnen we het volgende leren

1. Dat het van het grootste belang is, dat je bij het bedienen van een molen voor je zelf ervan overtuigd bent dat je fysiek goed in elkaar zit.
2. Dat het veiliger is, dat je niet alleen op een molen gaat draaien
3. Dat het goed is om bij enige vorm van kwalen dit aan je collega-molenaars kenbaar te maken, zodat er rekening met je kan worden gehouden. Wees transparant in het belang van jezelf en je collega´s.
4. Dat je geen verantwoording voor de molen moet nemen als je twijfelt over je fysieke gesteldheid. Bij snel veranderend weer is grote schade aan de molen niet uitgesloten.
5. Dat het noodzakelijk is, dat er een actuele telefoonlijst voor ongevallen op de molen direct beschikbaar is en dat je belangrijke alarmnummers paraat hebt in je (mobiele) telefoon.

Gerrit Duinker
Coördinator Arbo en Velingheid

;Puntkomma;

Rubriek voor reacties of aanvullingen van lezers

Molenaar of wiekenwentelaar

De term "vrijwillig" in de naam "Het Gilde van Vrijwillige Molenaars" heeft me altijd tegengestaan.Ik snap de verwantschap met een instelling als de vrijwillige brandweer, maar het klinkt toch teveel als zou er ook nog een andere soort van molenaars bestaan, die het tegen hun zin doen. Schrappen dus dat woord, zou ik zeggen.

Maar ook het woord "molenaar" is aan herziening toe. Veel molenaars malen namelijk helemaal niet. Zij laten enkel de wieken rondgaan. Het gaat te ver om een pas geslaagde dan een "molenbediende" te noemen, zoals recentelijk door de schrijvende pers in de streek waar ik woon gedaan werd, maar in de kern sloeg die journalist de plank niet ver mis. Een molenaar kun je iemand die alleen het wiekenkruis laat draaien, die niet werkt met de molen, die niet weet hoe dat moet en die daar soms ook helemaal geen zin in heeft, toch bezwaarlijk noemen. Er is al inflatie genoeg in de wereld. Je kunt het de kersverse molenbediende ook maar amper kwalijk nemen dat hij niet maalt: zijn gilde verklaart nadrukkelijk dat het opleidt tot alleen het malen voor de prins, de dikke theoriemappen gaan ook alleen maar daarover, en inspirerende voorbeelden waar de leerlingmolenaar wél in aanraking komt met een werkende molen (dat wil zeggen: een molen die werk verzet) zijn steeds moeilijker te vinden. Een malende molenaar heeft immers maar weinig tijd en meestal ook maar weinig ambitie om zich met zijn leerling zo exclusief aan het wiekwentelen, en dus niet aan het vak te wijden. De best denkbare instructeur voor de hedendaagse leerling is dan ook de geslaagde gildeman of –vrouw die juist niet maalt, die dat nooit geleerd heeft of, de cirkel is rond, die daar zelf eigenlijk ook helemaal geen zin in heeft.

Dat wil niet zeggen dat het bestaan als moderne molenbediende niet leuk kan zijn: uit alles blijkt dat er op de molens volop gelachen, gepraat en koffie gedronken wordt. Het is er allemaal heel gezellig en je wordt er, als je dat al niet was, best vrolijk van. Er wordt alleen maar niet gemalen.

Het gilde stelt als eis dat een deel van de opleidingsuren moet zijn gemaakt buiten de vertrouwde "lesmolen", op een ander molentype. Zolang de eis niet luidt dat een deel van de opleidingsuren moet zijn gemaakt op een molen in bedrijf, is de term "molenaar" incorrect. Het is een verouderde term geworden.

Ik ben dan ook voor een naamsverandering met onmiddellijke ingang. Vanaf nu spreken we niet meer van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, maar van Het Gilde van Vrolijke Wiekenwentelaars. We moeten immers met de tijd meegaan. En de vlag moet de lading dekken.

Jan Scheirs

Zeilmakerij van Neerven bv

Sinds 1925

MOLENZEILEN IN WK77 BRUIN OF WIT, MARLON BOLUS ROOD

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028
Fax. 0412-627973
info@zeilmakerijvanneerven.nl

DEGELIJKHEID EN GEGARANDEERD DE BESTE KWALITEIT !!

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlava maalstenen.
Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model) demonstratiestenen (ø 10, 15 of 20 cm) en huishoudmolens.
Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en maaltechnische adviezen.

Werkplaats:
Rijksweg 146
6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024 - 696 36 54
Fax: 024 - 696 36 57
GSM 0653667686
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Waar staat die molen en waarom staat hij juist daar?

Voor wie geïnteresseerd is in de geschiedenis van een molen en zijn molenaars kan het nuttig zijn te weten in welke plaats of op welke plek de molen gebouwd is. Zoek je vervolgens in archieven of op een site naar een verdwenen molen en de plaats waar hij stond dan word je geconfronteerd met plaatsnamen en gemeentelijke grenzen. De laatsten zijn de laatste 200 jaar nogal eens veranderd en maakt het zoeken soms lastig.

Heerlijke plaatsen

Tijdens de Franse Revolutie werden de heerlijke rechten, waaronder het recht van windvang, afgeschaft. De bezitter van het heerlijke recht bepaalde ook of en waar er een molen mocht worden gebouwd, Koning Willem I herstelde de heerlijke rechten in 1825. Het Reglement van de Besturen Ten Plattelande bepaalde bijvoorbeeld dat de bezitters van de heerlijke rechten de burgemeesters benoemden. Pas in 1848, met de grondwet van Thorbecke, kwam er definitief een einde aan de heerlijke rechten. De verantwoordelijkheid voor de bouw en de plaats van molens kwam in handen van de provincies en gemeenten.

Gemeentegrenzen

In de Gemeentewet van 1850 moest Thorbecke een concessie doen. Er kwamen 1209 gemeenten tot stand. Maar deze konden ook afdelingen hebben met een afgescheiden vermogen: deelgemeenten zouden we nu zeggen

Dit was met name te danken aan de provincies Friesland en Limburg. Friesland had immers zijn traditie van 11 steden en 30 grietenijen en uitbreiding tot 43 gemeenten was voor de Friezen niet genoeg. Maar daarmee was het probleem van kleine plaatsen als Grou of Joure niet opgelost. In Limburg had je vergelijkbare problemen.Voor Limburg gold dat het tot 1867ook nog deel uitmaakte van de Duitse Bond.

En zo kreeg de gemeentewet zijn gemeenten met economisch zelfstandige afdelingen. De afdelingen leefden voort tot 1953. Wie geïnteresseerd is, kan terecht bij het Friese "Plaknammen" boek.

Herindelingen

Thorbecke had een afkeer van de Duitse "Kleinstaterei". Daarom bedacht hij onze decentrale eenheidsstaat, waarin de centrale overheid bevoegdheden aan gemeenten en provincies kon toedelen of van hen afnemen. Zo kunnen ook gemeenten bij wet worden opgeheven of heringedeeld. In 1906 waren er nog 1121 gemeenten. Nu zijn er nog zo'n 400 en het aantal wordt nog steeds kleiner.

Waarom interessant

Het is bijvoorbeeld voorgekomen dat iemand bij zijn huis een molen wilde bouwen maar de gemeente kende al genoeg molens. Gelukkig liep de gemeentegrens vlak langs het huis en kon er dus op een paar meter afstand, over de grens in de andere gemeente worden gebouwd.

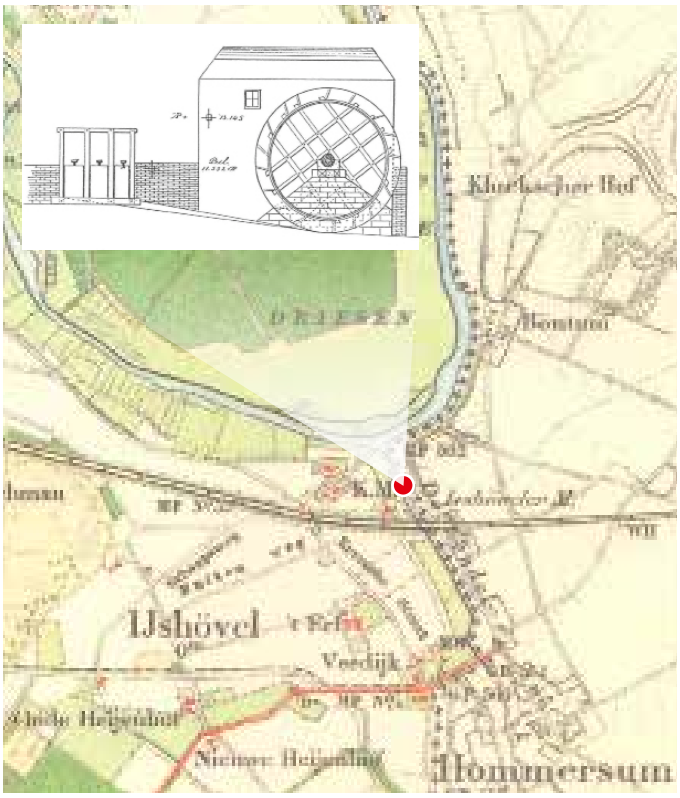

De verdwenen watermolen Yshövel in het vroegere Ottersum. Het gebouw was Nederlands, de sluisjes waren Duits en het rad draaide op de grens.

Ook voor wie meer wil weten van een vroegere molenaar kan het interessant zijn. Burgemeesters waren vroeger bijvoorbeeld verplicht om proces verbaal op te maken van ongelukken die er op of met een molen gebeurden. En deze verbalen zijn terug te vinden in de archieven als men de plek / gemeente van de molen precies kent.

Digitale molenarchieven

De Hollandsche Molen is is in samenwerking met anderen druk doende een algemeen zoekportaal te ontwikkelen. Www.allemolens.nl is sinds kort de lucht in gegaan. Bedoeling is daarin links aan te brengen die het zoeken naar de juiste historische plek kunnen ondersteunen.

Huub van Est

Verenigingsnieuws Regioberichten

Deze rubriek vermeldt activiteiten van de vereniging, de afdelingen en de regio. Hoewel de redactie begrip heeft voor het feit dat activiteiten vaak op korte termijn worden georganiseerd verzoeken wij iedereen rekening te houden met de verschijningsdatums van de Gildebrief. Het is immers niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben plaats gevonden op de dag van verschijnen van de Gildebrief.
De Gildebrief verschijnt voorafgaand aan de jaarvergadering eind maart, eind juni, eind september en vlak voor Kerst.
U kunt ook even contact opnemen met de eindredacteur.

Arbo

Ongeval op De Arend te Terheijden

Als vervolg op eerdere informatie op de website van het Gilde over dit ongeval is het belangrijk voor betrokken personen en organisaties om de berichtgeving hierover te kanaliseren. Na onderzoek van het gebeurde door de veiligheidskundige van De Hollandsche Molen, de heer Hay Janssen, zal in overleg met de molenaar worden bepaald wat hierover valt te publiceren. De nadruk zal daarbij met name worden gelegd op leerpunten.
Een en ander zoals op recente jaarvergaderingen met ruime instemming is aangenomen. Te zijner tijd kunnen nog aanvullende bevindingen van de veiligheidsexpert dit completeren. Het is in ieders eigen belang dat de ongebreidelde discussie op het Prikbord op de kortste termijn wordt beëindigd en niet in het minst met het oog op de direct betrokkenen. "

Gerrit Duinker
Coördinator Arbo en Veiligheid

Rekeningnummers Gilde

Met ingang van eind mei zijn er voor het GVM rekeningen geopend bij de Triodosbank. Dit is gedaan omdat er bij de ING bank geen mogelijkheid was om rekeningen te openen voor de afdelingpenningmeesters. In het verleden kwamen er namelijk regelmatig zowel contributiebetalingen op de verzekeringsrekening binnen, als verzekeringsgeld op de contributierekening. Wij verzoeken de leden in het vervolg de juiste bedragen op de juiste nieuwe rekeningen over te maken. Dat scheelt ons enorm veel werk.
In jullie adresboek kunnen jullie de volgende nummers noteren:
De betaalrekening voor de **contributie** is; 19.85.42.895
De betaalrekening voor de **verzekeringen** is; 19.85.48.427
Ook voor de **gildeverzendingen**, bestellingen bij Hub van Erve, is er een rekening geopend; Dit rekening nummer is 19.85.58.570

Reinier den Uijl,

Zuid Holland

Aandacht voor vrijwillige molenaars

De provincie Zuid-Holland heeft op 25 juni de vrijwillige molenaars in het zonnetje gezet. Op het Kunstfestival 'Tik van de Molen' in Kaag en Braasem bood de provincie de molenaars een boottocht met theatervoorstellingen en een diner aan. Dit als blijk van waardering voor het werk dat alle vrijwillige molenaars verrichten om de molens te behouden.
Met het themajaar 'Leve de Molens!' besteedt de provincie extra aandacht aan de molens met als doel bewustwording en draagvlak te bevorderen, waardoor cultureel erfgoed blijvend kan bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit.

Molenpaspoort

Het molenpaspoort dat in het kader van "Leve de Molens" blijkt een succes. Na de eerste 6000 is er inmiddels een tweede druk verschenen. Het paspoort bevat informatie over 29 molens die bezocht kunnen worden. Wie een molen bezoekt krijgt een stempel en krijgt soms een verrassing. Met een bepaald aantal stempels wordt men molenaarsknecht, gezel of meester. De paspoorten zijn gratis verkrijgbaar bij de molens en VVV's
En natuurlijk is elk bezoek aan een Zuid-Hollandse molen een steuntje in de rug van de molenaar, die de molen draaiend houdt.
Kijk voor meer informatie op www.levedemolens.nl.

Noord Holland

Contactavond Gilde

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Afdeling Noord Holland organiseert op vrijdag 11 november 2011 weer een contactavond voor leden en belangstellenden. Een presentatie over **"Franse Molenstenen"** zal worden gegeven door Jan Scheirs, molenaar op de Kerkhovense molen in Oisterwijk.
De plaats van bijeenkomst is:
Theater De Vest (Erikszaal), Canadaplein 2 Alkmaar. De zaal is open vanaf 19.30 uur. Parkeren kan in de parkeergarage onder theater de Vest of aan de noordzijde van het Noord-Hollands kanaal.
Inlichtingen : 072 5746232 of 06 51129803

Utrecht

Ruilbeurs Utrecht

Op zaterdag 5 november 2011 vindt er een molenruilbeurs plaats in Utrecht.
De ruilbeurs vindt plaats **in de kerkzaal van de BETHELKERK AAN DE BURG. NORBRUISLAAN 1 TE UTRECHT ZUILEN van 10 tot 15 uur.**
Nadere info J.L.J. TERSTEEG, Spuistraat 589, 2987 TW Ridderkerk.
Tel. 0180 41 11 21 mob. 06 206 808 45

STEM OP EEN MOLEN

BANKGIRO LOTERIJ MOLENDAGEN

STEM!

Tussen 1 en 28 september kan het Nederlandse publiek via www.molenprijs.nl een stem uitbrengen op één van de zeven molens die zijn genomineerd voor de jaarlijkse BankGiro Loterij Molenprijs. De winnende molen krijgt een bedrag van € 50.000 om het ingediende plan te realiseren.

De Genomineerden voor 2011

- **Zaagmolen De David te Winsum** (Groningen)
  met een voorstel voor herbouw in het Openluchtmuseum Het Hoogeland te Warffum.
- **Korenmolen De Havelter Molen te Havelte** (Drenthe)
  voor een plan voor het inrichten van een nieuw bijgebouw voor bijeenkomsten met educatieve functie.
- **Korenmolen Houdt Breaf Stant te Welsum** (Overijssel)
  voor het plaatsen van een trap aan de buitenzijde om deze bewoonde molen toch publiekstoegankelijk te maken.
- **Tras en Krijtmolen D'Admiraal te Amsterdam** (Noord-Holland)
  met een restauratieplan van de molenaarswoning en de maalruimte en het herstellen van de molenbiotoop.
- **Poldermolen De Babbersmolen te Schiedam** (Zuid-Holland)
  met een restauratieplan van de molenaarswoning en een reconstructie van het erf met moestuin.
- **Korenmolen De Blazekop te Ovezande** (Zeeland)
  voor het aanbrengen een Bilau-wieksysteem en het inrichten van in de bijgebouwen van een theeschenkerij en een bed & breakfast.
- **Watermolen De Oliemolen te Heerlen** (Zuid-Limburg)
  met een restauratieplan voor de Jacobsladder en de steenkuipen en de aanschaf van een nieuwe buil.

Stemmen

Via de website www.molenprijs.nl kan het publiek vanaf 1 tot en met 28 september stemmen. Op de site staat een lijst met de genomineerden waarop de favoriet kan worden aangeklikt.

De winnaar wordt op donderdag 29 september bekend gemaakt. Uit de uitgebrachte stemmen wordt onder toezicht van een notaris een winnaar gekozen. Deze krijgt een overnachting en een diner voor twee personen op een molen aangeboden.

HET TWISKE ZOEKT EEN VRIJWILLIG MOLENAAR M/V

Recreatieschap Het Twiske is op zoek naar een enthousiaste vrijwillig molenaar die ook in de molen wil wonen.

De molen beschikt over een elektrische hulpmotor, maar de molenaar maakt zoveel mogelijk gebruik van de wind. Er wordt minimaal 8 uur per week met de molen gedraaid. De molen is de hoofdbemaling van de Twiskepolder.

Kandidaten hebben het diploma vrijwillig molenaar en ervaring. Zij die affiniteit met de natuur hebben en het leuk vinden om samen met een groep vrijwilligers de molenbiotoop van 6,5 ha in stand te houden, hebben de voorkeur. Hierbij kunnen ook Nederlandse Landgeiten worden ingezet. De nieuwe molenaar onderhoudt het molenerf en pleegt klein onderhoud aan molen en schuur.

Recreatieschap Het Twiske is een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Holland en de omliggende gemeenten Amsterdam, Zaanstad, Purmerend, Landsmeer en Oostzaan. Zij vormen gezamenlijk het bestuur.

Het recreatieschap zet zich in voor de evenwichtige ontwikkeling van de openluchtrecreatie en voor het in stand houden van het landschap en het natuurlijk milieu. Recreatie Noord-Holland beheert in opdracht van het bestuur van het recreatieschap het gebied.

Geïnteresseerd?
Stuur een motivatie en cv naar:
Recreatieschap Het Twiske
Noorderlaaik 1
1511 BX Oostzaan

Voor meer informatie over deze functie kunt u terecht bij Dick Wals, locatiebeheerder van Het Twiske op telefoonnummer 075-6844338 of per e-mail: dwals@recreatienoordholland.nl.

Brand-schadewiel

De gevolgen van brandschade voor cultureel erfgoed zijn vaak enorm. Niet alleen door het vuur , maar vaak ook door het bluswater en roet na afloop ontstaat vaak onherstelbare schade. De Rijksdienst Cultureel Erfgoed presenteerde dit voorjaar een Brandschadewiel met gedachten waaraan betrokken steun kunnen hebben in voorkomende gevallen en te voorkomen dat onnodig na afloop van een brand onnodig dingen verloren gaan door onoordeelkundige behandeling van door de brand, bluswater of roet resterende restanten.
Het brandschadewiel is vorm gegeven als een parkeerschijf. Door te draaien kan men zien hoe te handelen in bepaalde situaties.

Het Brandschadewiel is te verkrijgen bij de Stichting Gelders Erfgoed, www.gelderserfgoed.nl/producren.php
Database Incidenten Cultureel Erfgoed www.erfgoedincidenten.nl.
Meer informatie : h.pennock@cultureelerfgoed.nl.

Handboek Groninger molens

Knelpunten en aanbevelingen voor doelmatig onderhoud

Het handboek is samengesteld door Derk Wieringa, in nauwe samenwerking met de Commissie Instandhouding en Beheer van het Groninger Molenhuis, bestaande uit de heren Kees Kuiken, Pieter Veenema, Roelof Bouwknegt, Anne Wieringa en Jan Stamhuis. Deze deskundigen op het gebied van molentechniek hebben zich de afgelopen jaren intensief bezig gehouden met de restauratie en het onderhoud van de Groninger monumentale molens. Daarbij kwamen zij regelmatig situaties tegen waarbij de toestand van molenonderdelen niet goed bijgehouden was en er (onverwachte) reparaties nodig waren. Dit bracht hen op het idee dat er een handleiding zou moeten zijn die aangeeft hoe je om moet gaan met een molen en wat je moet doen als er op onderdelen gebreken geconstateerd worden. Zo ontstond het plan een 'handboek' samen te stellen.

Vroegtijdig signaleren en verhelpen

Het nu aangeboden boek bevat per onderdeel van de (buitenkant van) de molen een opsomming van knelpunten en aanbevelingen voor doelmatig onderhoud. Aan de hand hiervan kan de beheerder de molen periodiek inspecteren en eventuele gebreken vroegtijdig signaleren en verhelpen. Door op deze manier te werken wordt vermeden dat er dure en langdurige restauraties noodzakelijk zijn, wanneer jarenlang niet gedetailleerd naar de bouwkundige toestand van een molen is gekeken en er onopgemerkt verval is opgetreden.

Nog niet af

De samenstellers zeggen uitdrukkelijk dat het boek niet af is. Zij verwachten dat er tijdens het gebruik nog tekortkomingen en onduidelijkheden aan het licht zullen komen en hopen op actieve medewerking van molenaars, moleneigenaren en molenbouwers om het boek te vervolmaken. Daarom is het boek ook losbladig uitgegeven en kunnen aanvullingen en verbeteringen eenvoudig aangebracht worden.

Het naslagwerk wordt op uitgebreide wijze ondersteund door tekeningen en foto's.
In middels beschikt iedere molen in Groningen over een exemplaar.
Als er ook uit de rest van het land belangstelling blijkt te bestaan, zal bekeken worden of en in welke vorm de nu verzamelde informatie ook aan anderen beschikbaar gesteld kan worden.
Het boek gaat dan 50 euro per stuk kosten en is te bestellen bij het Groninger Molenhuis.
Meer informatie is verkrijgbaar bij het Groninger Molenhuis: info@groningermolenhuis.nl of telefonisch: 050 3130052

Boekenmolen

De Kilsdonkse Molen

Op vele terreinen is de Kilsdonkse Molen te Dinther een bijzonder project. Het betreft een unieke watervluchtmolen. In combinatie met de grote watergedreven oliemolen is hij zelfs uitzonderlijk op Europese schaal. De twee watermolens zijn de enige overgebleven exemplaren aan de rivier de Aa en de eeuwenlange geschiedenis is erg interessant en zegt veel over de leefwijze van de Brabander in vroeger jaren. De wijze waarop in samenwerking met veel partijen de restauratie tot stand is gebracht en het behoud wordt veiliggesteld ontmoet veel waardering, zoals de verkiezing tot winnaar van de Brabantse Cultuurprijs 2011.
Het boek is tot stand gekomen onder eindredactie van Leo Endedijk, directeur van vereniging De Hollandsche Molen met medewerking van o.a. historica Ester Vink, molendeskundige Paul Groen en waterstaatkundige Hans Steenbakkers. De geschiedenis, de bijzondere technische details, de relatie met de rivier, de restauratieaanpak en de toekomst van deze unieke molen worden uitgebreid beschreven. Het boek is geïllustreerd met foto's, tekeningen en kaarten uit het verleden en prachtige sfeer- en detailfoto's van fotograaf Wim Roefs uit Loosbroek.

"De Kilsdonkse Molen, een uniek monument aan de Brabantse Aa".
Uitgeverij Waanders 2011-08-11
Prijs € 29.95

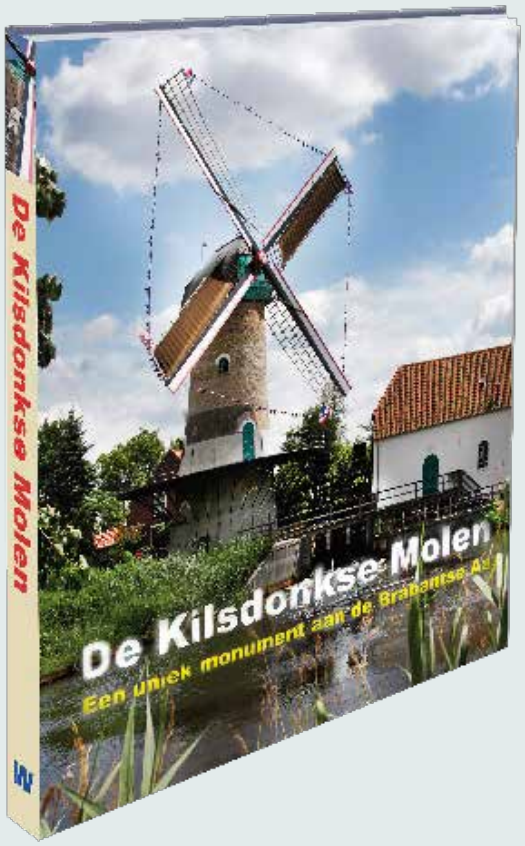

Jim mutte komme

Het onderzoek naar molens staat nooit stil. Voor wie van geschiedenis houdt mag dit boek niet worden gemist. Het boek beschrijft op een zeer complete manier de geschiedenis van een klein Nederlands gebied; Dongeradeel in Friesland.

Het is niet alleen een geschreven, maar ook rijkelijk van illustraties voorziene, zeer verzorgde uitgave van de molengeschiedenis van een beperkt gebied in Nederland. Het is een zeer gedegen naslagwerk dat voorzien is van goede index die voor geïnteresseerden het zoeken vergemakkelijkt. Een uitgebreide bespreking van het boek is te vinden in Molinologie.

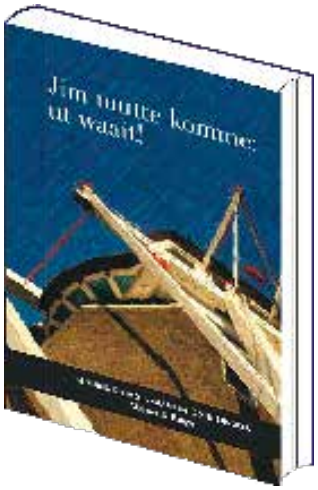

Jim mutte komme: ut waait. Molens en molenaars in Dongeradeel. Banga, Warner B. 2010 Stichting Historia Doccumensis, Dokkum. ISBN 978-90-811771-5-3, gebonden, geïllustreerd, 304 p, 23 x 28,3 cm. € 46,50 (excl. verzendkosten)

Molens - Mills

Deze grootformaat rijk geïllustreerde uitgave is voorzien van teksten in het Engels en het Nederlands. Het is een soort inleiding voor beginnende molenliefhebbers waarbij het beeldmateriaal van met de molenwereld goed bekende fotografen een centrale rol speelt. Het bevat een gecomprimeerde uitleg van de historische ontwikkeling en betekenis van de molens en molenaars voor de Nederlandse geschiedenis.

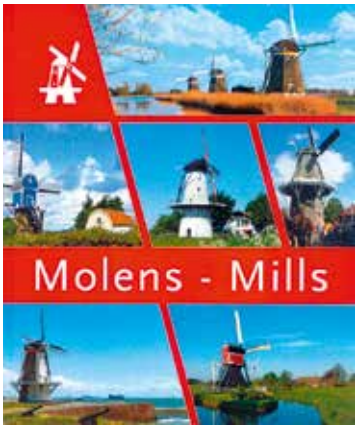

Molens – Mills
Annelies Roozen, Bekking & Blitz Uitgevers BV
ISBN 978 90 6109 4050, 19.90 Euro

Boekenmolen

Zo gaat de nieuwe molen

Het is een prachtig boek dat de lezer meeneemt in de geschiedenis van de karakteristieke en oer-Hollandse molens waar ons land zo beroemd mee is geworden. De lezer krijgt achtergronden over de technische ontwikkelingen door de eeuwen heen, zonder al te diep op de kleine details in te gaan. Molens zijn immers vooral een belevenis, ze roepen een sfeer op van vervlogen tijden en oude ambachten. Die sfeer is in dit boek volop terug te vinden. De Nieuwe Molen in Veenendaal is een molen die alle fases van de molengeschiedenis in Nederland zo'n beetje doorlopen heeft. In 2011 viert deze molen bovendien zijn 100-jarig jubileum. Dit boek is daarom ook een eerbetoon aan de prachtige oude Nieuwe Molen.

Als extraatje zijn bij dit boek diverse recepten toegevoegd die met ambachtelijk molenaarsmeel te maken zijn. Kortom: een feest om te lezen, te bladeren en te kijken. Schrijver Hans de Kroon (1952) was voor zijn pensionering werkzaam bij een ingenieursbureau en bij de Nederlandse Spoorwegen. Zijn interesse voor molens werd al vroeg gewekt, en in 1998 begon hij een eigen molenwebsite.
Voor de Vereniging De Hollandsche Molen houdt hij de website bij In 2002 rondde hij de opleiding tot vrijwillig molenaar af en in 2004 werd hij aangesteld als 1e molenaar op de Nieuwe Molen in Veenendaal, waar hij ook woonachtig is. Bovendien leidt hij aankomende vrijwillige molenaars op voor hun diploma.

Zo gaat De Nieuwe Molen - De molen, de molenaar en zijn ambt.
Koninklijke BDU Uitgevers B.V.
Uitvoering: 128 pagina's, paperback, genaaid gebrocheerd met flappen.
Formaat: 21x26 cm, ISBN: 978-90-8788-138-2. Prijs: € 19,95.

Handreiking molenbiotoop ZH

In het kader van het Zuid Hollandse Molenjaar "Leve de Molens" heeft de meest molenrijke provincie een boekje uitgebracht met bovenstaande titel. Het beoogd een handreiking te zijn aan bestuurders, ambtenaren en molen-eigenaren. Het laat zien aan de hand van voorbeelden van stad, dorp, open polder, stedelijk-landelijk gebied en natuur-recreatiegebied hoe men met kleine ingrepen een betere molen-biotoop kan realiseren. Een goed van tekeningen en foto's voorzien boekje dat het belang van verbetering met eenvoudige ingrepen van de molenbiotoop goed duidelijk maakt.

Wie meer wil weten over zijn molenbiotoop in Zuid Holland raadplege www.molenbiotoop.nl

Restauratie molen de Entreprise

Velen herinneren zich ongetwijfeld nog het afbranden van molen Entreprise in Kolham in 2000. Een naastgelegen varkenshouderij stond in brand en deze sloeg via vliegas over naar de molen die reddeloos ten onder ging. Het heeft 11 jaar (!) geduurd , maar de molen staat weer fier boven Kolham uit te kijken, naa een herbouw door de molenmakers Molema. Jan Danes heeft deze herbouw van nabij gevolgd en alles in foto's vastgelegd. Daarvan is een boekwerkje samengesteld met de herbouw stap voor stap in beeld gebracht. Zowel foto's op en bij de molen, als in de werkplaats(en) van de bouwers. Het is een zeer instructief fotoboek geworden, waaraan leden (in opleiding) erg veel aan kunnen hebben voor zichzelf, maar ook ter illustratie bij rondleidingen in en uitleg over de molen. Behalve het voorwoord door Lammert Groenewold staat nauwelijks tekst in, maar de foto's spreken voor zich. Aan te bevelen voor iedereen!

Prijs € 22,50 plus € 5,00 verzendkosten.
Te bestellen via foto-boek@molenentreprise.nl
Haver

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus - op enkele hoofdstukken na gereed. Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden. De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 42,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI - Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).
Informatie XIX - Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).
Informatie XXII - Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).
Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiënecode
Te bestellen via Gilde verzendingen.
Incusief porto € 30,00.
Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9
5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw *naam- en adresgegevens* te vermelden.

Molens. De nieuwe Stokhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50. Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molentype of F. Stokhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.
Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto). Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen	compl.	Prijs € 7,50.
Lesbrief Korenmolen	compl.	Prijs € 7,50.
Lesbrief Watermolen	compl.	Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.
Uitgave van Stichting Groninger Molens, Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.
Prijs € 6,00 (excl.porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.
Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).
CD-rom met transcriptie handschrift en lijst met Zaanse en Groningse termen,
€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom
€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl. porto). Dit boek is te bestellen via de Website van het Gilde (www.vrijwilligemolenaars.nl) of bij Hub van Erve (zie hierboven).

Wieksystemen voor polder- en industriemolens

Door: G. Pouw. Te bestellen door overmaking van € 11,50 (incl. porto) op rek. nr. 55.44.45.050 t.n.v. G. Pouw, Naarden o.v.v. uw eigen naam en adresgegevens!

MEESTERMOLENAAR

Volg de waterdruppel

Het was nog een mooie zomerdag maandag 4 juli toen er weer veel molenaars en molenaanhang op houtzaagmolen de FRAM aan het Eemskanaal in Woltersum te vinden waren.
De aanleiding was de doop van het losbladige Handboek Molenonderhoud door het Groninger Molenhuis dat ze na afloop mee naar hun molen mochten nemen. Natuurlijk werd de plechtigheid geopend met veel woorden. Natuurlijk werd de commissie door Roelie Broekhuizen van het Molenhuis bedankt met een drupje voor al hun inspanningen.
Toen was het de beurt aan commissievoorzitter Kuiken. Met regenjack en paraplu gaf hij in de molen een uitzetting over de totstandkoming van het handboek. "Volg de waterdruppel" was zijn leidraad vanonder de paraplu. Niet omdat de molen lek was, maar om aan te geven dat je bij slecht onderhoud makkelijk van de regen in de drup kunt terecht komen.
Daarna was er natuurlijk een feestelijke voortzetting met een drupje buiten de molen.
Daar vond de officiële overhandiging plaats van het Handboek aan burgemeester Triemstra van Bellingwedde, voorzitter van het bestuur van het Museumhuis / Molenhuis Groningen. Hij ontving het boek uit handen van Commissievoorzitter Kuiken. Deze schrijver van technische boeken voor de zeevaart ontkwam daarna ook niet aan huldewoorden voor zijn werkzaamheden. Behalve een cadeau en bloemen voor zijn vrouw werd hem door Triemstra ook een molenorde opgespeld die men kort voor de plechtigheid had weten te verwerven in Groningen-stad zoals dat heet. Daarna werd er natuurlijk nog even gezellig doorgezaagd over molen en andere perikelen.
Wie na al deze inspanningen tot rust wilde komen kon bij de buren van de FRAM terecht voor een yogacursus.

Tekst en foto's Huub van Est

©2011 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Feestje op de FRAM